

mulier instituut

Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen

Onderzoek naar de gevolgen van de beperkende maatregelen in verband met het coronavirus

Resie Hoeijmakers

Janine van Kalmthout

Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen

Onderzoek naar de gevolgen van de beperkende maatregelen in verband met het coronavirus

In opdracht van NOC*NSF

**Resie Hoeijmakers
Janine van Kalmthout**

© Mulier Instituut
Utrecht, mei 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Doel- en vraagstelling	7
1.2 Methode	7
1.3 Leeswijzer	7
2. Zorgen en veerkracht sportverenigingen	8
2.1 Zorgen bij verenigingen	8
2.2 Gevolgen voor verenigingsactiviteiten	9
2.3 Gevolgen voor ledenontwikkeling en solidariteit	12
2.4 Veerkracht sportverenigingen	14
3. Financiële gevolgen coronacrisis	16
3.1 Lopende financiële verplichtingen	16
3.2 Verwachte inkomstenderving	18
3.3 Verwachte bezuinigingsmogelijkheden	22
4. Ondersteuning sportverenigingen	26
4.1 Noodzaak ondersteuningsmaatregelen	26
4.2 Verwacht gebruik en behoefte noodmaatregelen overheid	27
5. Conclusie en aanbevelingen	31
5.1 Conclusie	31
5.2 Aanbevelingen	32
Referenties	34
Bijlage 1 Achtergrondkenmerken sportverenigingen	35

Samenvatting

Op 27 februari 2020 is in Nederland de eerste patiënt met het coronavirus vastgesteld. Op donderdag 12 maart 2020 zijn de eerste beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus voor sportverenigingen in Nederland aangekondigd. In opdracht van NOC*NSF en in afstemming met VSG, het ministerie van VWS en verschillende sportbonden heeft het Mulier Instituut de gevolgen van de coronacrisis voor de sportverenigingen in Nederland en de behoefte aan ondersteuningsmaatregelen van sportverenigingen in Nederland in kaart gebracht. Dit onderzoek heeft van 1 april tot en met 13 april plaats gevonden. In deze periode bestond nog veel onduidelijkheid over de duur, inhoud en gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

Zorgen en veerkracht sportverenigingen

- Vier op de tien verenigingsbestuurders (40%) geven aan zich (ernstige) zorgen te maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging. Dit zijn met name verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 50%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 47%), verenigingen met eigen accommodatie (46%), grote verenigingen (> 250 leden, 45%) en verenigingen met eigen kantine (45%).
- Verenigingen maken zich met name (ernstige) zorgen over het verlies van leden/vrijwilligers (33%) en inkomstenderving (algemeen 18%, bar/horeca 17% en doorlopende kosten/huur, 16%). Ook maken verenigingen zich zorgen om de gezondheid van oudere leden (13%).
- Een kwart van de verenigingen (24%) zegt alternatieve beweegopties of alternatieve verenigingsactiviteiten aan hun leden aan te bieden.
- Ruim vier op de tien verenigingen (45%) verwachten minder nieuwe leden vanwege de coronacrisis en een vijfde van de verenigingen (21%) verwacht dat bestaande leden hun lidmaatschap vaker gaan opzeggen.
- Een kwart van de verenigingen (26%) verwacht dat de coronacrisis leidt tot meer solidariteit onder de leden om zich in te zetten voor de vereniging. Ook een kwart van de verenigingen (24%) verwacht dit juist niet.
- Eén op de tien verenigingen (9%) geeft aan dat de bestuurbaarheid van de club in het gedrang komt doordat bestuurders en/of vrijwilligers niet fysiek met elkaar kunnen (af)spreken.
- 10 procent van de verenigingen voelt zich op korte termijn en een derde van de verenigingen (34%) voelt zich bij een langere sluiting van de sportaccommodaties bedreigd in haar voortbestaan.
- Twee op de drie verenigingen (67%) geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven.

Financiële gevolgen coronacrisis

- Zeven op de tien verenigingen (70%) verwachten dat zij aan de lopende financiële verplichtingen kunnen blijven voldoen zonder gebruik te maken van noodmaatregelen. Eén op de tien verenigingen geeft aan op dit moment (2%), komende maand (2%) of ergens voor de zomer (6%) niet meer te kunnen voldoen aan de lopende financiële verplichtingen.
- Gemiddeld verwachten verenigingen bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april 11 procent van de begrote inkomsten voor 2020 mis te lopen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, dan stijgen de gemiddelde verwachte misgelopen inkomsten naar 28 procent van de begrote inkomsten voor 2020. Eén op de vijf verenigingen verwacht bij sluiting van de sportaccommodatie tot en met 28 april geen inkomsten mis te lopen.
- Drie op de tien verenigingen (28%) verwachten dat sponsors hun verplichtingen dit jaar gewoon zullen nakomen.

- Ongeveer een vijfde van de verenigingen (18%) overweegt om (een deel van) de contributie terug te storten of niet te innen. Twee derde van de verenigingen (65%) verwacht dat hun leden bereid zijn om de contributie te blijven betalen.
- Het merendeel van de verenigingen in Nederland (79%) verwacht in staat te zijn om tijdens de coronacrisis bezuinigingen door te voeren. Meest genoemde bezuinigingsmogelijkheden zijn kantine-inkopen (32%), de huur van de accommodatie (30%), energielasten (27%), vrijwilligersvergoedingen (26%) en clubactiviteiten (24%).
- Gemiddeld verwacht een vereniging bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april 4 procent van de begroting te kunnen bezuinigen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, stijgen de gemiddelde verwachte bezuinigingen naar 11 procent van de begroting.

Ondersteuning sportverenigingen

- Ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland (26%) geeft aan dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven.
- Ongeveer één op de vier verenigingen (27%) is van plan om een beroep te doen op de regeling Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS).
- Ongeveer de helft van de verenigingen die op dit moment een arbeidsrelatie hebben met werknemers (54%) is van plan om een beroep te doen op de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW).
- Twee op de tien verenigingen (21%) zijn in overleg met de gemeente over eventuele maatregelen, hulp of ondersteuning. Dit gaat met name over het opschorten, afstellen, verlagen of restitueren van huurverplichtingen (84%).
- Ondanks de huidige noodmaatregelen hebben twee op de tien verenigingen (vooral verenigingen met hogere (vaste) lasten) behoefte aan andere ondersteuning om de vereniging overeind te houden (20%). Bij deze verenigingen is de meeste behoefte aan vrijstelling van bondsafdrachten en het opschorten van of tegemoetkomen in huurverplichtingen.

Aanbevelingen

- Een extra maatregel om verenigingen financieel te ondersteunen is hen vrij te stellen van de huurverplichtingen voor de maanden april, mei en juni, de maanden waarin naar verwachting niet (volledig) gesport kan worden. Een andere maatregel waarmee verenigingen financieel geholpen kunnen worden, is een vrijstelling van de bondsafdrachten. Wel is van belang bij deze maatregel dat wordt gekeken naar de financiële positie van de sportbonden.
- Verenigingen zijn niet alleen gebaat bij financiële ondersteuning. Het is belangrijk dat verenigingen ondersteund worden in het onderhouden van de binding met hun leden, door bijvoorbeeld het aanbieden van online activiteiten, het frequent online communiceren met leden en het doen van een moreel appèl op de leden om zich voor het voortbestaan van de vereniging in te zetten. Anderzijds is het belangrijk dat wervingsacties na opening van de sportaccommodaties snel op gang komen en dat verenigingen hierin worden ondersteund.
- Voor verenigingen lijkt nog veel onzekerheid te bestaan of en voor welk bedrag zij in aanmerking kunnen komen voor de NOW. Deze verenigingen zouden ondersteund kunnen worden wanneer de NOW verruimd wordt voor verenigingen die ook seizoensgebonden werknemers in dienst hebben. Ook is het voor deze verenigingen belangrijk dat meer duidelijkheid bestaat over of ze wel of niet in aanmerking kunnen komen voor de NOW.
- Op dit moment bestaat bij verenigingen nog veel onzekerheid over de duur en gevolgen van de coronacrisis. Om beter zicht te krijgen op de impact van de coronacrisis op sportverenigingen is het belangrijk dat een vervolgmeting plaats vindt en dat vervolgonderzoek wordt gedaan naar de veerkracht van verenigingen. Zo kan inzicht worden geboden in de mate waarin verenigingen in staat zijn de gevolgen van de coronacrisis te absorberen en worden beleidsmatig de juiste ondersteuningsmaatregelen gevoerd die vervolgens bij de juiste sportverenigingen terecht komen.

1. Inleiding

Op 27 februari 2020 is in Nederland de eerste patiënt met het coronavirus vastgesteld. Op donderdag 12 maart 2020 worden de eerste beperkende maatregelen voor de sport aangekondigd: “Bijeenkomsten met meer dan 100 personen worden in heel Nederland afgelast. Dat geldt ook voor publieke locaties zoals musea, concertzalen, theaters, sportclubs en sportwedstrijden” (Rijksoverheid, 2020a). Op zondag 15 maart 2020 heeft het kabinet aanvullende maatregelen genomen in de aanpak van het coronavirus. Scholen en kinderdagverblijven, eet- en drinkgelegenheden en sport- en fitnessclubs sluiten tot en met maandag 6 april (Rijksoverheid, 2020b). Op 31 maart 2020 heeft het kabinet besloten dat alle maatregelen ter bestrijding van de verspreiding van het coronavirus worden verlengd tot en met dinsdag 28 april (Rijksoverheid, 2020c). Voor de sport betekent dit dat alle sport- en fitnessclubs (sportaccommodaties en sportinrichtingen), waaronder zwembaden, sporthallen en sportvelden zeker tot en met 28 april gesloten zullen blijven. Het verbod op het houden van evenementen waarvoor een vergunning verplicht is, blijft gehandhaafd tot 1 juni. Op dinsdag 21 april beoordeelt het kabinet wat er voor de periode daarna nodig is. Besloten is dat vanaf 29 april kinderen weer buiten op de vereniging mogen sporten. Kinderen tot en met 12 jaar mogen onder begeleiding weer samen buiten sporten (Rijksoverheid, 2020d). Jongeren van 13 tot en met 18 jaar mogen onder begeleiding buiten met elkaar sporten met 1,5 meter afstand van elkaar. Gemeenten maken hierover afspraken met sportverenigingen, waardoor per gemeente verschillen kunnen bestaan. In principe gelden de andere maatregelen tot en met 19 mei en wordt in de week voor 19 mei bekeken wat na deze periode gaat gebeuren.

Het kabinet neemt verschillende maatregelen om ondernemers die in de problemen dreigen te komen, te helpen. Deze ondersteuningsmaatregelen gelden ook voor sport- en fitnessclubs. Zo is er de regeling Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS). Deze regeling is voor ondernemers die directe schade ondervinden van diverse kabinetsmaatregelen om het COVID-19 virus in te dammen. Gedupeerde ondernemers ontvangen onder bepaalde voorwaarden een eenmalige tegemoetkoming van maximaal 4.000 euro om hun vaste lasten te kunnen betalen (Rijksoverheid, 2020e). Daarnaast is er de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). De NOW is bedoeld om werkgevers die te maken hebben met omzetverlies tegemoet te komen. Hierdoor kunnen zij hun werknemers met een vast en met een flexibel contract doorbetalen. Op 1 mei is aangekondigd dat het kabinet 110 miljoen euro extra beschikbaar stelt ter ondersteuning van sportverenigingen (Rijksoverheid, 2020f). 90 miljoen wordt besteed aan het kwijtschelden van de huren van sportverenigingen over de periode 1 maart tot en met 1 juni. 20 miljoen wordt besteed aan sportverenigingen met een eigen accommodatie. Deze verenigingen kunnen in aanmerking komen voor een eenmalige tegemoetkoming van maximaal 2500 euro. Naast de overheid, geven banken en Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) sportclubs de ruimte om hun aflossingsverplichtingen uit te stellen (SWS, 2020) en zet NOC*NSF 4 á 5 miljoen euro opzij als begin van een groter fonds om de financiële gevolgen van de noodzakelijke maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus zo veel mogelijk op te vangen (NOC*NSF, 2020). Ook diverse gemeenten besluiten sportverenigingen tegemoet te komen, door bijvoorbeeld kortingen op gemeentelijke belastingen.

Om te bezien wat de gevolgen van de coronacrisis zijn voor de sportverenigingen in Nederland en wat de behoefte is aan ondersteuningsmaatregelen, is het Mulier Instituut in opdracht van NOC*NSF gevraagd dit in kaart te brengen. Afstemming vond plaats met VSG, het ministerie van VWS en verschillende sportbonden. De dataverzameling heeft van 1 april tot en met 13 april plaats gevonden. In deze periode bestond nog veel onduidelijkheid over de duur, inhoud en gevolgen van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. Dit onderzoek moet daarom worden beschouwd als een eerste indicatie van de impact van de coronacrisis op de sportverenigingen in Nederland.

1.1 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om de gevolgen van de beperkende maatregelen in het kader van de bestrijding van het coronavirus voor de sportverenigingen in Nederland in kaart te brengen. Hierbij gaat het met name om de financiële gevolgen van sluiting van de sportaccommodatie en afgelasting van alle sportactiviteiten in de periode 15 maart 2020 tot en met 28 april 2020. Vanwege de onduidelijkheid over de duur van de beperkende maatregelen is aanvullend de impact van de beperkende maatregelen tot en met juli 2020 in kaart gebracht. Daarnaast is het doel van dit onderzoek om de behoefte aan ondersteuningsmaatregelen bij sportverenigingen in Nederland vast te stellen. In dit onderzoek staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- 1) Wat zijn de gevolgen van de beperkende maatregelen in het kader van de bestrijding van het coronavirus voor de sportverenigingen in Nederland?
- 2) Wat is de behoefte aan ondersteuning bij de sportverenigingen in Nederland?

1.2 Methode

Om de gevolgen van de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus voor de sportverenigingen en de behoefte aan ondersteuning bij sportverenigingen in Nederland in kaart te brengen, is een vragenlijst in de vorm van een webenquête bij verenigingen afgenomen. Om een zo hoog mogelijke respons te behalen, is de webenquête op twee manieren verspreid. Allereerst zijn de verenigingen in het [Verenigingspanel](#) van het Mulier Instituut bevroegd. Het Verenigingspanel is een representatieve steekproef van de sportverenigingen in Nederland, waarin allerlei categorieën sportverenigingen, grote en kleine verenigingen, clubs met teamsporten en (semi-)individuele sporten, clubs gevestigd in kleine en grote gemeenten, clubs met en zonder eigen accommodatie, etc., naar evenredigheid zijn vertegenwoordigd. Daarnaast is de webenquête via een open link verspreid door verschillende sportbonden, gemeenten en NOC*NSF. In totaal zijn van 412 sportverenigingen in het Verenigingspanel en 2844 sportverenigingen via de open link de vragenlijsten geanalyseerd. De sportverenigingen vormen een acceptabele afspiegeling van de totale groep sportverenigingen in Nederland. In bijlage I is een overzicht van de achtergrondkenmerken van de verenigingen weergegeven. Om de representativiteit van de steekproef te waarborgen is de steekproef gewogen naar grootte van de vereniging en type sport.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de zorgen met betrekking tot de gevolgen van het coronavirus voor sportverenigingen en het vertrouwen in de veerkracht van de sportverenigingen beschreven. In hoofdstuk 3 volgen de financiële gevolgen van de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus bij sportverenigingen in Nederland en in hoofdstuk 4 wordt het verwachte gebruik van ondersteuningsmaatregelen en de behoefte aan ondersteuning bij de sportverenigingen in Nederland gepresenteerd. Ten slotte volgen in hoofdstuk 5 enkele conclusies en aanbevelingen om het beleid ter ondersteuning van de sportverenigingen in Nederland verder vorm te geven.

2. Zorgen en veerkracht sportverenigingen

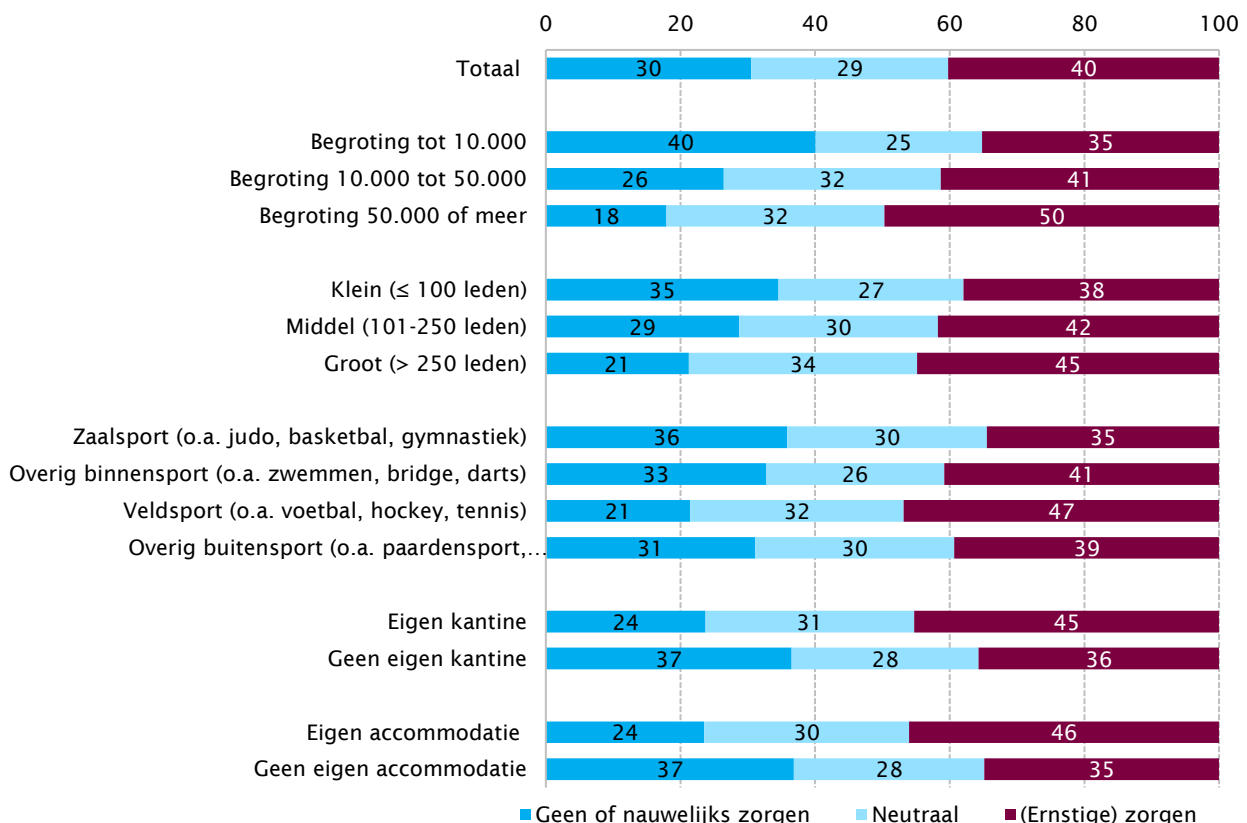
In dit hoofdstuk worden de zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor verenigingen en het vermogen van sportverenigingen om de impact van de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus op de sportverenigingen in Nederland te absorberen, in kaart gebracht. Hierbij wordt eerst ingegaan op de zorgen die bij verenigingen leven. Daarna wordt onderscheid gemaakt tussen de gevolgen van de beperkende maatregelen op de verenigingsactiviteiten en op de ledenontwikkeling. Tot slot wordt het vertrouwen in de veerkracht van de verenigingen beschreven.

2.1 Zorgen bij verenigingen

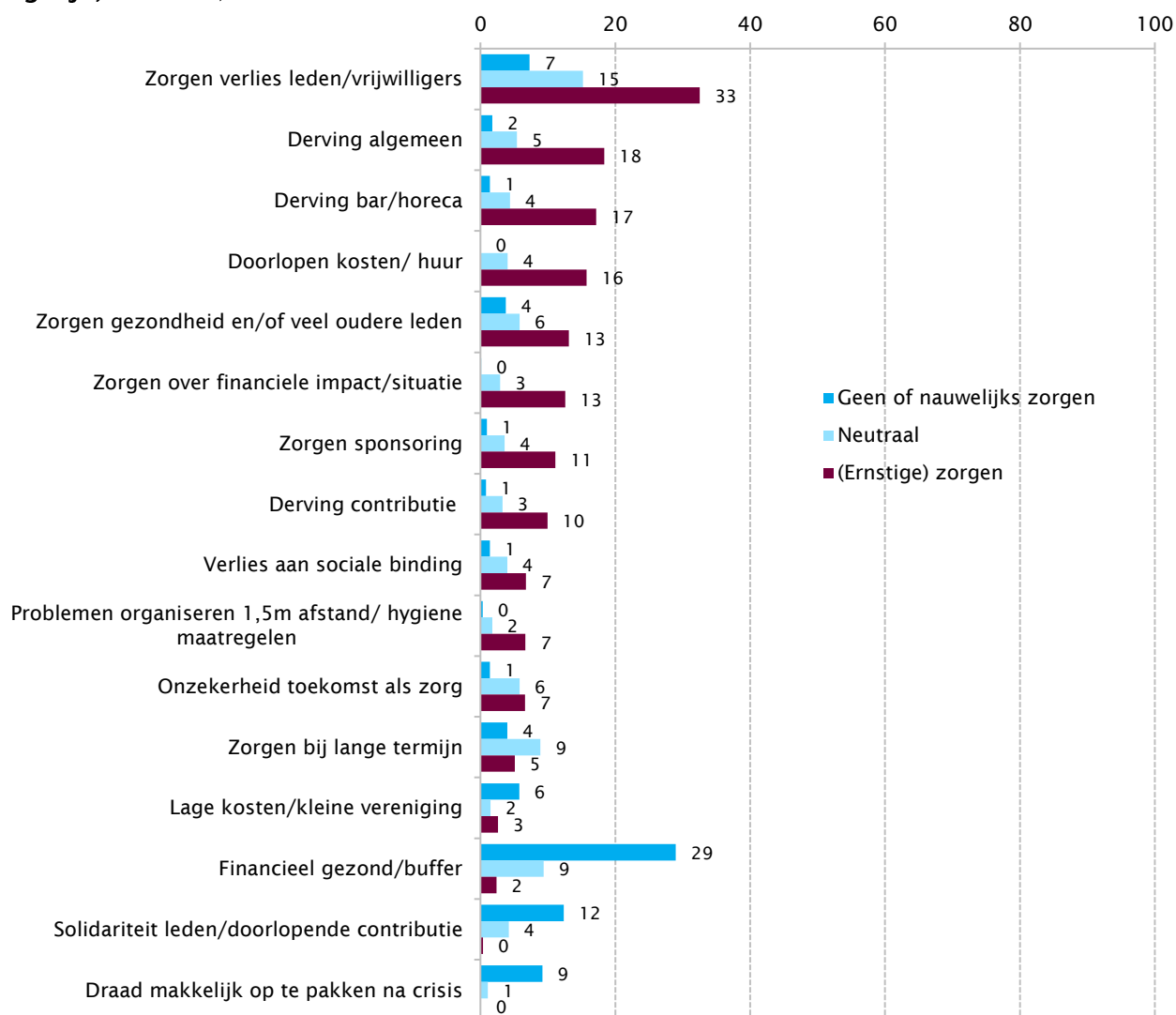
Vier op tien verenigingen maken zich zorgen over gevolgen coronacrisis

Vier op de tien verenigingsbestuurders (40%) geeft aan zich (ernstige) zorgen te maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging (zie figuur 2.1). Dit zijn met name verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 50%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 47%), verenigingen met eigen accommodatie (46%), grote verenigingen (> 250 leden, 45%) en verenigingen met eigen kantine (45%). Verenigingen zijn gevraagd om toe te lichten waarom ze zich wel of geen zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging. Verenigingen maken zich met name (ernstige) zorgen over het verlies van leden/vrijwilligers (33%) en inkomstenderving (algemeen 18%, bar/horeca 17% en doorlopende kosten/huur, 16%) (zie figuur 2.2). Ook maken verenigingen zich zorgen om de gezondheid van oudere leden (13%). Verenigingen die zich niet of nauwelijks zorgen maken, geven aan dat dat ze financieel gezond zijn en/of een buffer hebben opgebouwd (29%), dat de solidariteit van leden groot is (12%) en dat ze de draad makkelijk kunnen oppakken na de crisis (9%).

Figuur 2.1 De mate waarin verenigingen zich zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=3.256)

Figuur 2.2 Toelichting meest genoemde zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor verenigingen, uitgesplitst naar mate van zorgen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=3.256)

2.2 Gevolgen voor verenigingsactiviteiten

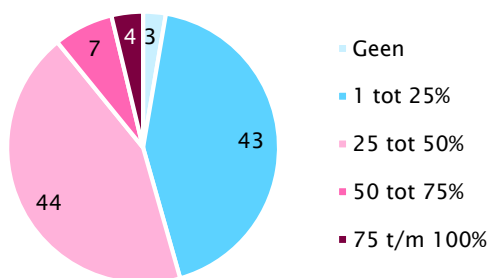
Bijna alle sportverenigingen missen verenigingsactiviteiten

Sluiting van de sportaccommodaties ter bestrijding van het coronavirus heeft allereerst gevolgen voor de verenigingsactiviteiten. Met verenigingsactiviteiten worden alle trainingen/lessen, wedstrijden/competities, toernooien en niet-sportactiviteiten zoals feesten, kampen, rommelmarkten en quizavonden bedoeld. Er bestaat veel diversiteit binnen sportverenigingen en dat is ook terug te zien in de gevolgen van de beperkende maatregelen voor de activiteiten van verenigingen. 3 procent van de sportverenigingen in Nederland zegt geen activiteiten te missen wanneer de vereniging in de maanden maart en april wordt gesloten (zie figuur 2.3). Wanneer de verenigingen tot en met juli worden gesloten daalt dit naar 1 procent van de verenigingen in Nederland (zie figuur 2.4). Dit betekent dat bijna alle sportverenigingen in Nederland zijn of worden geraakt door sluiting van de sportaccommodaties. De mate waarin sportverenigingen zijn of worden geraakt, verschilt sterk per type vereniging. Bij sluiting van de sportaccommodatie tot en met 28 april, mist ongeveer de helft van de verenigingen (55%) meer dan een kwart van hun jaarlijkse verenigingsactiviteiten. 43 procent van de verenigingen mist 1 tot 25 procent van

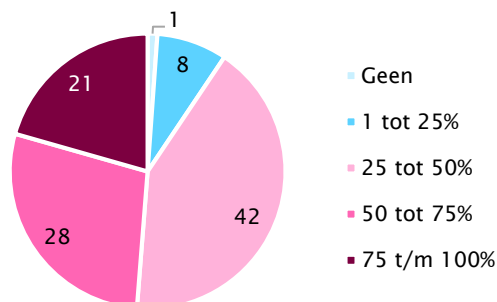
de jaarlijkse verenigingsactiviteiten door sluiting in de maanden maart en april. Wanneer wordt besloten de sportaccommodaties te sluiten tot en met juli, loopt de impact op de verenigingsactiviteiten van sportverenigingen logischerwijs op. Bij sluiting van de sportaccommodatie tot en met juli, geven negen op de tien verenigingen (91%) aan meer dan een kwart van hun jaarlijkse verenigingsactiviteiten te missen. Eén op de tien verenigingen (8%) zegt tussen de 1 en 25 procent van hun jaarlijkse verenigingsactiviteiten te gaan missen wanneer hun sportaccommodatie tot en met juli wordt gesloten. Naar mate verenigingen een groter deel van hun jaarlijkse verenigingsactiviteiten verwachten te missen, maken zij zich meer zorgen over de gevolgen van het coronavirus voor de vereniging.

De impact van sluiting van de sportaccommodaties op de verenigingsactiviteiten is sterk afhankelijk van het verloop van het seizoen en verschilt daarom sterk per tak van sport. Over het algemeen zijn het de veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis) die aangeven een groter gedeelte van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten te zullen gaan missen door sluiting van de sportaccommodatie.

Figuur 2.3 Aandeel van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten dat wordt gemist door sluiting vereniging in maanden maart en april (in procenten, n=3.256)

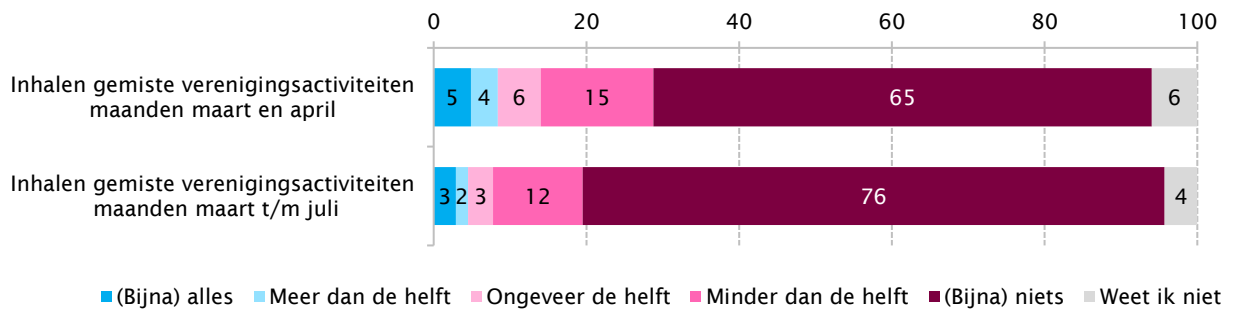
Figuur 2.4 Aandeel van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten dat wordt gemist door sluiting vereniging in maanden maart t/m juli (in procenten, n=3.256)

Inhalen verenigingsactiviteiten beperkt mogelijk

Belangrijk voor het bepalen van de gevolgen van sluiting van de sportaccommodaties voor de verenigingsactiviteiten is de mate waarin de verenigingsactiviteiten door verenigingen worden afgelast of later in het jaar kunnen worden ingehaald. Verenigingen zijn somber over in hoeverre hun gemiste verenigingsactiviteiten later in het jaar kunnen worden ingehaald. Twee op de drie verenigingen (65%) zegt (bijna) niets van hun gemiste verenigingsactiviteiten in de maanden maart en april later in het jaar te kunnen inhalen (zie figuur 2.5). Wanneer de sportaccommodaties tot en met juli gesloten zullen blijven, geven drie op de vier verenigingen (76%) aan (bijna) niets van hun gemiste verenigingsactiviteiten te kunnen inhalen. Dit betekent voor verenigingen dat het merendeel van de activiteiten die in het voorjaar zouden plaatsvinden niet worden uitgesteld, maar worden afgelast. Met als gevolg dat de inkomsten die deze activiteiten zouden genereren, niet geïncasseerd zullen worden. Een verklaring voor het weinig inhalen van gemiste verenigingsactiviteiten door sluiting van de sportaccommodaties in het voorjaar is dat bondscompetities worden afgelast, in het najaar andere verenigingsactiviteiten staan gepland, vrijwilligers niet overvraagd kunnen worden en onzekerheid en zorgen bestaan over de duur van de maatregelen en verspreiding van het virus. Naar mate verenigingen een groter aandeel van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten missen, geven verenigingen vaker aan deze niet in te kunnen halen.

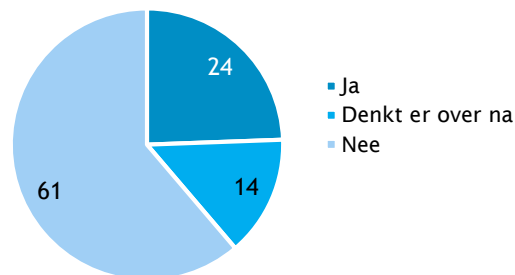
Figuur 2.5 De mate waarin gemiste verenigingsactiviteiten in de maanden maart en april en in de maanden maart t/m juli later dit jaar kunnen worden ingehaald (in procenten, n=3.256)

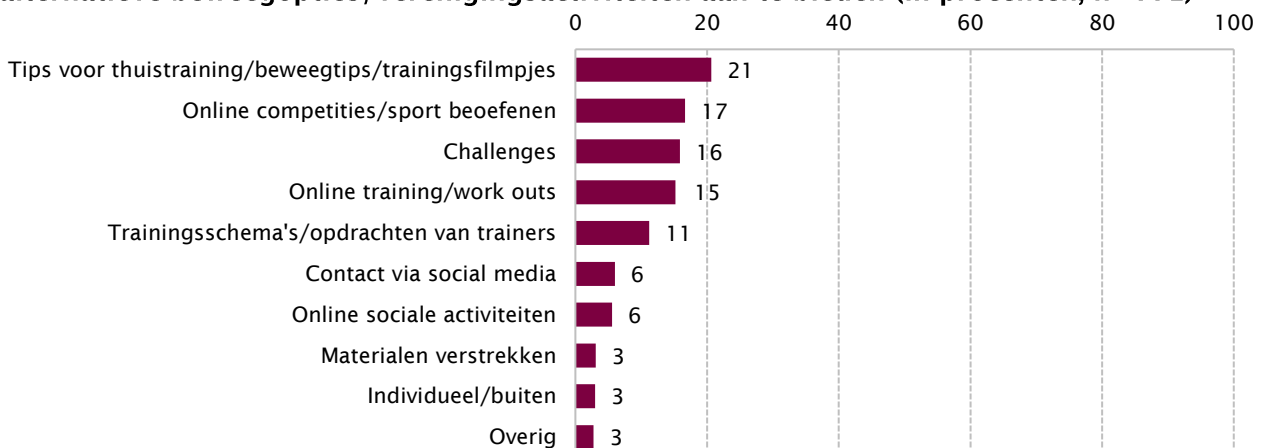
Kwart van verenigingen biedt alternatieve beweegopties/verenigingsactiviteiten

Een kwart van de verenigingen (24%) zegt alternatieve beweegopties of alternatieve verenigingsactiviteiten aan hun leden aan te bieden nu de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus de reguliere verenigingsactiviteiten hebben stilgelegd (zie figuur 2.6). Dit zijn met name verenigingen die een arbeidsrelatie met werknemers hebben (36%), overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen, bridge, darts) (33%) en grote verenigingen (> 250 leden, 29%). Verenigingen met alternatieve beweegopties en/of verenigingsactiviteiten delen het vaakst tips voor thuisstraining, beweegtips of trainingsfilmpjes (21%), online competities of mogelijkheden om de sport te beoefenen (17%), challenges (16%) en online trainingen of work outs (15%) (zie figuur 2.7). Verenigingen die dit doen, geven met name aan op deze manier de ledenbinding te willen behouden of hun leden mogelijkheden te bieden om op deze manier fit te blijven of met elkaar in contact te blijven. 14 procent van de verenigingen denkt er nog over na om alternatieve beweegopties of alternatieve verenigingsactiviteiten aan te bieden.

Figuur 2.6 Aandeel verenigingen met alternatieve beweegopties/verenigingsactiviteiten voor hun leden (in procenten, n=3.256)

Figuur 2.7 Alternatieve beweegopties/verenigingsactiviteiten bij verenigingen die aangeven alternatieve beweegopties/verenigingsactiviteiten aan te bieden (in procenten, n=831)

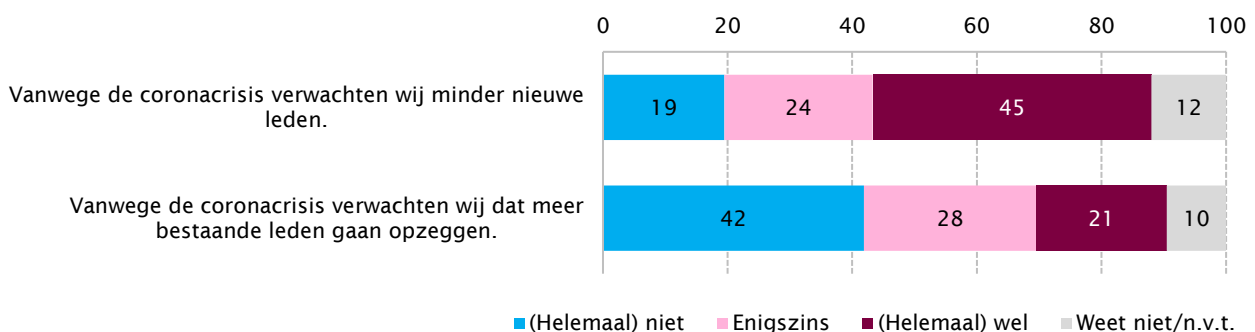

2.3 Gevolgen voor ledenontwikkeling en solidariteit

Vier op tien verenigingen verwachten terugloop nieuwe leden

De beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus hebben naar verwachting niet alleen gevolgen voor de verenigingsactiviteiten, maar ook voor de ledenontwikkeling van sportverenigingen. Ruim vier op de tien verenigingen (45%) verwachten minder nieuwe leden vanwege de coronacrisis (zie figuur 2.8). Een kwart (24%) zegt enigszins minder nieuwe leden te verwachten. Dit is veelal een direct gevolg van sluiting van de sportaccommodaties waardoor nieuwe leden zich minder snel zullen aanmelden. Anderzijds is dit een gevolg van wervingsacties die niet door kunnen gaan, zoals scholeninstuiven of open dagen, die naar verwachting normaliter nieuwe leden zouden opleveren. Zo geeft één van deze verenigingen aan: “De noodzakelijke instroom ligt geheel stil, doordat introductiecursussen, demo’s en andere wervingsacties niet kunnen doorgaan”. Dit zal voor veel verenigingen met name in het volgende seizoen een impact hebben op de contributies die zij kunnen innen, maar wellicht ook voor de kantine opbrengsten, lesgeelden en/of het vervullen van kaderfuncties.

Figuur 2.8 Verwachte gevolgen coronacrisis voor ledenontwikkeling verenigingen (in procenten, n=3.256)

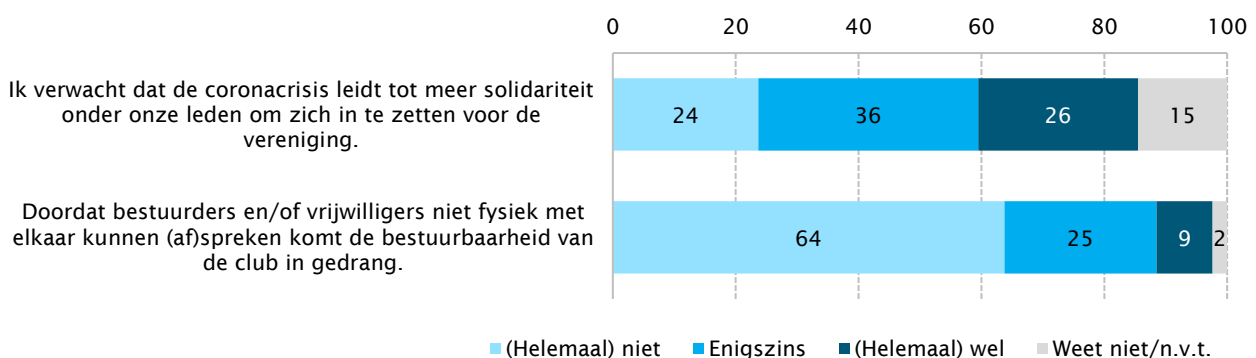
Eén op vijf verenigingen verwacht terugloop bestaande leden

Hoewel verenigingen zich minder zorgen maken over de terugloop van de huidige leden, verwacht een vijfde van de verenigingen (21%) dat bestaande leden hun lidmaatschap vanwege de coronacrisis gaan opzeggen (zie figuur 2.8). Ruim een kwart (28%) zegt enigszins te verwachten dat bestaande leden gaan opzeggen. Voor verenigingen is dit enerzijds een gevolg van activiteiten die niet door gaan. Zo geeft een vereniging aan: “al onze trainingen en andere evenementen liggen stil. Op de lange duur is het de vraag hoe lang we het ledental nog op peil kunnen houden. Niemand heeft nog opgezegd, maar dat zal wel gaan gebeuren”. Anderzijds verwachten verenigingen veranderingen in het sportgedrag vanwege gewenning aan de huidige situatie en/of angst voor het virus. Zo zegt een vereniging: “wij verwachten een terugval in het aantal leden omdat mensen gewend raken aan een andere invulling van hun sportavond” en “Een contactsport als de onze zal wellicht in de toekomst ook minder leden trekken”. Naast zorgen over opzegging van het lidmaatschap omdat leden gedurende de coronacrisis niet kunnen sporten, maken verenigingen, met name die een hoge gemiddelde leeftijd hebben, zoals bridge- en biljartverenigingen, zich ook zorgen over de gezondheid van hun leden en wat dit voor de ledenontwikkeling gaat betekenen. Vier op de tien verenigingen (42%) verwachten dat hun leden gedurende de coronacrisis lid zullen blijven van de vereniging. Zo wordt door een van deze verenigingen gezegd: “Na een periode van opsluiting heeft men juist weer de behoefte aan beweging” en “Al jaren hebben wij zeer trouwe leden die graag weer terugkomen na deze crisis”. Het zijn met name kleine verenigingen (≤ 100 leden, 45%), die verwachten dat hun leden lid blijven. Veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis) hebben het minst vertrouwen dat hun leden lid blijven (37%). Dit zijn ook de verenigingen die het grootste deel van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten vanwege het coronavirus verwachten mis te lopen.

Solidariteit, druk op kader en inhalen achterstallig onderhoud

Naast gevolgen van de coronacrisis voor de activiteiten, de ledenbinding en financiën, zijn verenigingen ook gevraagd naar andere positieve of negatieve gevolgen van de crisis voor de vereniging. Een kwart van de verenigingen (26%) verwacht dat de coronacrisis leidt tot meer solidariteit onder de leden om zich in te zetten voor de vereniging (zie figuur 2.9). Verenigingen geven aan dat dit enerzijds komt doordat de vereniging weer meer gewaardeerd wordt: “Als je gedwongen niet meer kunt sporten en het verenigingsleven ligt stil, weet je pas hoe bijzonder het is” en “De eensgezindheid is groter geworden”. Een kwart van de verenigingen (24%) verwacht dit juist niet. Zo zegt een van deze verenigingen: “Bij niet ontmoeten en samen sporten gaan sociale contacten en binding verloren. De leden treffen elkaar niet meer, waardoor de samenhang binnen de vereniging wordt bedreigd” en “We hebben angst voor minder betrokkenheid en saamhorigheid. Men treft elkaar fysiek nauwelijks meer. Het verenigingsgevoel is van de ene dag op de andere verdwenen, dat zal de komende jaren merkbaar blijven”. Daarnaast wordt aangegeven dat de coronacrisis een grotere druk op de vrijwilligers en bestuurbaarheid van de vereniging legt. Zo zegt een vereniging over de vrijwilligers: “De binding van de leden met de vereniging neemt af gedurende de crisis. Dat weer opbouwen gaat inspanning kosten. Daarnaast moeten we leren omgaan met de nieuwe omgangsvormen. In beide gevallen betekent dit dat bestaande vrijwilligerskaders onder druk komen te staan” en “Het lange stilliggen zorgt ook voor mindere binding met vrijwilligers. Als dit te lang duurt gaat dit ook vrijwilligers kosten, en dan zijn de financiële gevolgen helemaal niet meer te overzien”. Een andere vereniging benadrukt de bestuurbaarheid: “Commissies en bestuur kunnen niet bij elkaar komen, waardoor de continuïteit van de vereniging en beleid wordt bedreigd” en “er is minder overleg en contact en het is lastig om de club op afstand te besturen”. Eén op de tien verenigingen (9%) geeft aan dat de bestuurbaarheid van de club daadwerkelijk in het gedrang komt doordat bestuurders en/of vrijwilligers niet fysiek met elkaar kunnen (af)spreken (zie figuur 2.9). Dit zijn met name de grote (> 250 leden) en middelgrote (101-250 leden) verenigingen. Andere verenigingen geven aan dat de crisis juist een impuls geeft om op creatieve manieren met elkaar in contact te komen. Zo zegt een vereniging: “Er is een nieuwe manier van werken om de vereniging te besturen. Voor een aantal vrijwilligers is dit lastig, anderen staan juist op”. Tot slot zeggen veel verenigingen deze periode te benutten voor achterstallig onderhoud, omdat de accommodatie leeg ligt en vrijwilligers thuis zijn.

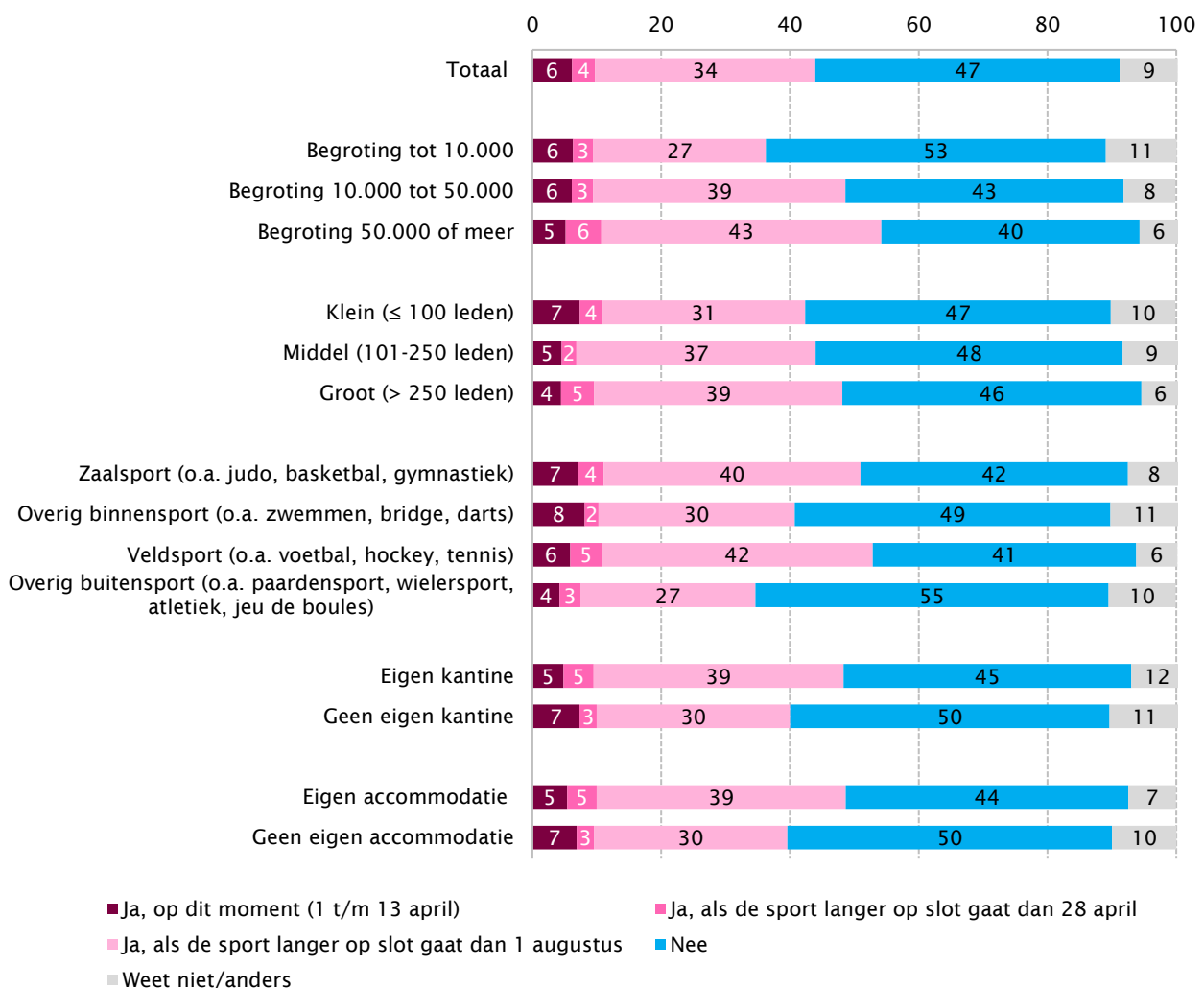
Figuur 2.9 Verwachte impact coronacrisis voor solidariteit en bestuurbaarheid verenigingen (in procenten, n=3.256)

2.4 Veerkracht sportverenigingen

Een derde van de verenigingen voelt zich bedreigd bij een langere sluiting van de vereniging 6 procent van de verenigingen in Nederland voelt zich vanwege de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus op dit moment (vier of vijf weken na verplichte sluiting van de sportaccommodaties in Nederland) bedreigd in het voortbestaan van de vereniging (zie figuur 2.10). Het aandeel verenigingen dat zich in haar voortbestaan bedreigd voelt, loopt op naar mate de vereniging voor langere tijd gesloten dient te blijven. 4 procent van de verenigingen zegt dat haar voortbestaan wordt bedreigd als de beperkende maatregelen langer dan 28 april duren en een derde van de verenigingen (34%) zegt dat haar voortbestaan wordt bedreigd als de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus tot langer dan 1 augustus duren. Dit zijn met name verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 43%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 42%), zaalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 40%), grote verenigingen (> 250 leden, 39%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000-50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten), 39%), verenigingen met een eigen kantine (39%) en verenigingen met een eigen accommodatie (39%). Het aandeel verenigingen dat zich in haar voortbestaan bedreigd voelt vanwege de beperkende maatregelen loopt op naar mate verenigingen een groter gedeelte van de begrote inkomsten verwachten mis te lopen door de coronacrisis (niet in figuur).

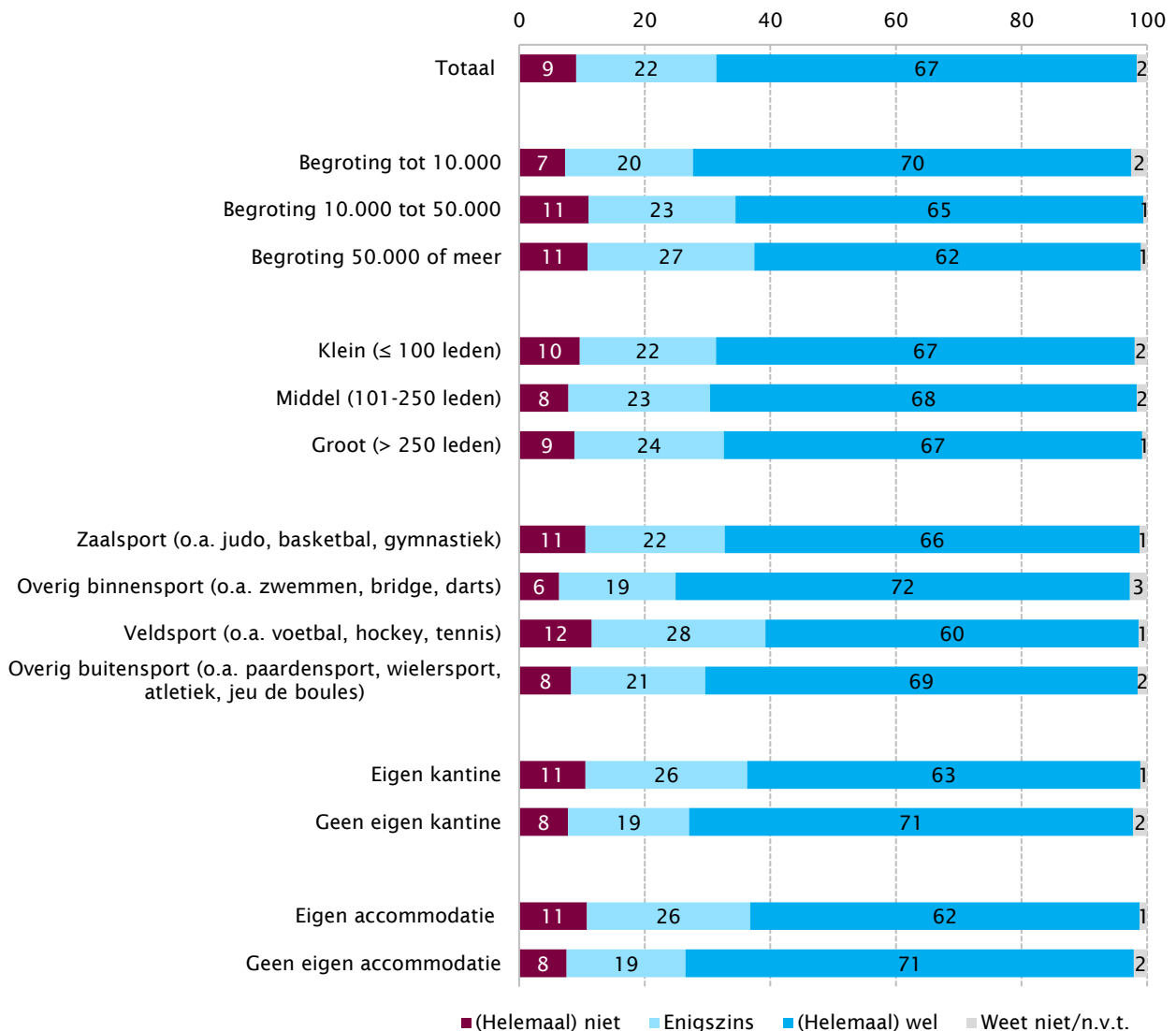
Figuur 2.10 Mate waarin de beperkende maatregelen i.v.m. het coronavirus een bedreiging vormen voor het voortbestaan van de vereniging, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=3.256)

Vertrouwen in veerkracht vereniging

Ondanks dat 10 procent van de verenigingen zich op de korte termijn en ruim een derde van de verenigingen zich op de langere termijn bedreigd voelt in haar voortbestaan bij sluiting van de sportaccommodaties, hebben verenigingen over het algemeen veel vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Met veerkracht wordt het vermogen van de vereniging bedoeld om de impact van de coronacrisis te absorberen en terug te veren naar de situatie van voor de coronacrisis. Twee op de drie verenigingen (67%) geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven (zie figuur 2.11). Over het algemeen hebben veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 40%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 38%), verenigingen met een eigen accommodatie (37%), verenigingen met een eigen kantine (37%) en middelgrote verenigingen (101-250 leden, 31%) het minst vertrouwen in de veerkracht van de vereniging. Het vertrouwen in de veerkracht van de vereniging daalt naar mate verenigingen een groter gedeelte van de begrote inkomsten verwachten mis te lopen door de coronacrisis (niet in figuur) en lijkt dus afhankelijk van de financiële gevolgen van de coronacrisis (niet in figuur).

Figuur 2.11 Vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=3.256)

3. Financiële gevolgen coronacrisis

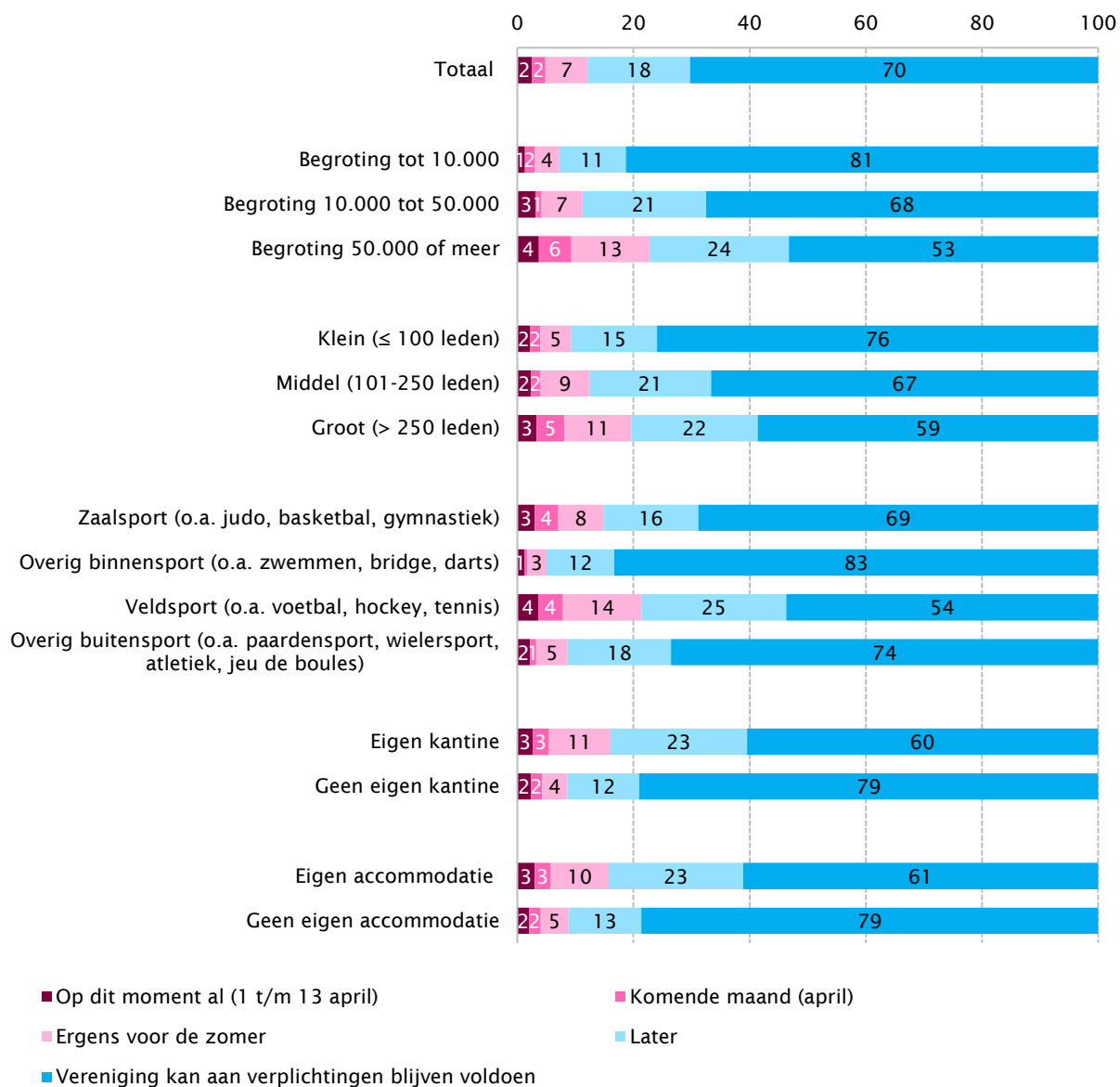
In dit hoofdstuk worden de verwachte financiële gevolgen van de coronacrisis voor sportverenigingen in Nederland in kaart gebracht. Hierbij wordt ingegaan op de gevolgen voor de lopende financiële verplichtingen, de verwachte inkomstenderving en de verwachte bezuinigingsmogelijkheden.

3.1 Lopende financiële verplichtingen

Zeven op tien verenigingen hebben geen problemen met lopende financiële verplichtingen

Mochten de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus tot en met 28 april 2020 aanblijven, verwachten zeven op de tien verenigingen (70%) dat zij aan de lopende financiële verplichtingen kunnen blijven voldoen zonder gebruik te maken van noodmaatregelen (zie figuur 3.1). Dit zijn met name overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen, bridge, darts, 83%), verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen), 81%), verenigingen zonder eigen kantine (79%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (79%). Hoe groter de begroting van verenigingen, hoe moeilijker het voor verenigingen lijkt om aan hun financiële verplichtingen te voldoen. Daarnaast wordt het voor verenigingen lastiger om aan de lopende financiële verplichtingen te voldoen naarmate een groter aandeel van de jaarlijkse verenigingsactiviteiten door sluiting van de sportaccommodatie wordt misgelopen. Eén op de tien verenigingen geeft aan op dit moment (2%), komende maand (2%) of ergens voor de zomer (6%) niet meer te kunnen voldoen aan de lopende financiële verplichtingen. 14 procent van de verenigingen verwacht zonder gebruik te kunnen maken van noodmaatregelen na de start van de zomer alsnog in de financiële problemen te komen door de coronacrisis. Met name verenigingen met een arbeidsrelatie met betaald personeel geven aan op dit moment (3%), komende maand (7%) of ergens voor de zomer (16%) niet meer te kunnen voldoen aan de lopende financiële verplichtingen (niet in figuur). 26 procent van de verenigingen met betaald personeel verwacht na de start van de zomer niet meer aan de lopende financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Figuur 3.1 Moment waarop niet meer aan financiële verplichtingen kan worden voldaan zonder gebruikmaking van noodmaatregelen, uitgesplitst naar kenmerken verenigingen (in procenten, n=3.256)

3.2 Verwachte inkomstenderving

28 procent inkomstenderving verwacht bij sluiting tot en met juli

Zoals in tabel 3.1 is weergegeven, hebben de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus invloed op de verwachte inkomsten van sportverenigingen. Gemiddeld verwachten verenigingen bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april 11 procent van de begrote inkomsten voor 2020 mis te lopen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, stijgen de gemiddelde verwachte misgelopen inkomsten naar 28 procent van de begrote inkomsten voor 2020. Hierbij is belangrijk te vermelden dat de misgelopen inkomsten schattingen van de verenigingen zijn en dat veel verenigingen aangeven de consequenties van de coronacrisis voor de inkomsten op dit moment nog niet goed te kunnen overzien. Kleine verenigingen (≤ 100 leden, 37%), middelgrote verenigingen (101-250 leden, 31%) en overige buitensportverenigingen (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules, 31%) verwachten relatief de hoogste inkomstenderving bij sluiting van de sportaccommodatie tot en met juli.

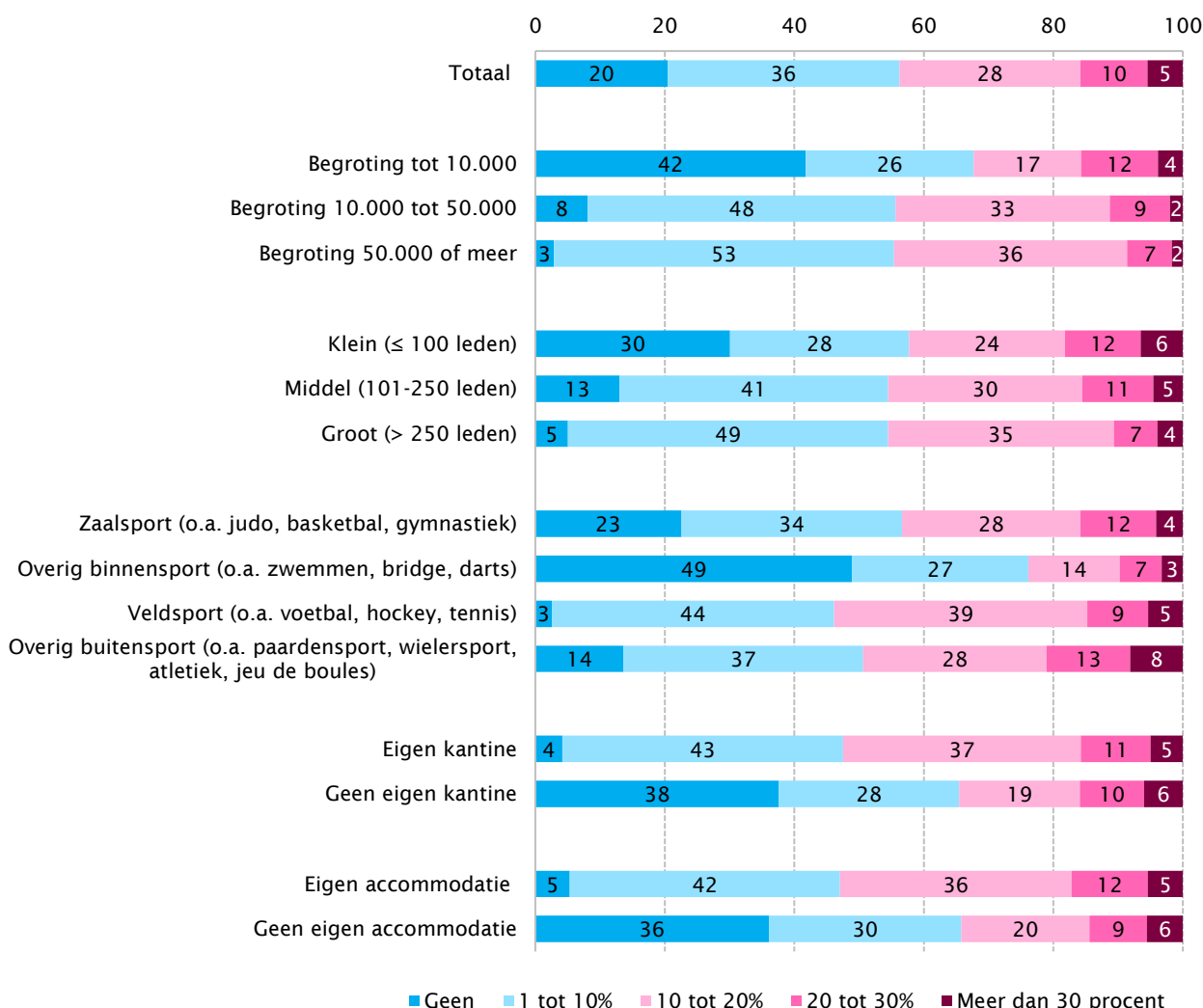
Tabel 3.1 Gemiddelde begrote en verwachte misgelopen inkomsten in euro's en procenten bij sluiting vereniging t/m 28 april en t/m juli, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)

	Begrote inkomsten 2020 n=2605	Verwachte misgelopen inkomsten	
		Bij sluiting vereniging t/m 28 april n=2540	Bij sluiting vereniging t/m juli n=2514
Totaal	66.702	7.327 (11%)	18.965 (28%)
Begroting tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	4.962	474 (10%)	1.172 (24%)
Begroting 10.000 tot 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	23.212	2.742 (12%)	7.315 (24%)
Begroting 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	192.014	20.642 (11%)	54.000 (28%)
Klein (≤ 100 leden)	13.966	2.021 (14%)	5.187 (37%)
Middel (101-250 leden)	43.475	5.220 (12%)	13.689 (31%)
Groot (> 250 leden)	210.906	21.359 (10%)	55.901 (27%)
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	31.517	3.054 (10%)	6.860 (22%)
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	16.676	1.714 (10%)	4.436 (27%)
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	142.518	16.014 (11%)	40.371 (28%)
Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	66.531	7.284 (11%)	20.770 (31%)
Eigen kantine	105.402	11.413 (11%)	29.671 (28%)
Geen eigen kantine	27.157	3.029 (11%)	8.026 (30%)
Eigen accommodatie	104.251	11.119 (11%)	29.470 (28%)
Geen eigen accommodatie	28.913	3.395 (12%)	8.393 (29%)

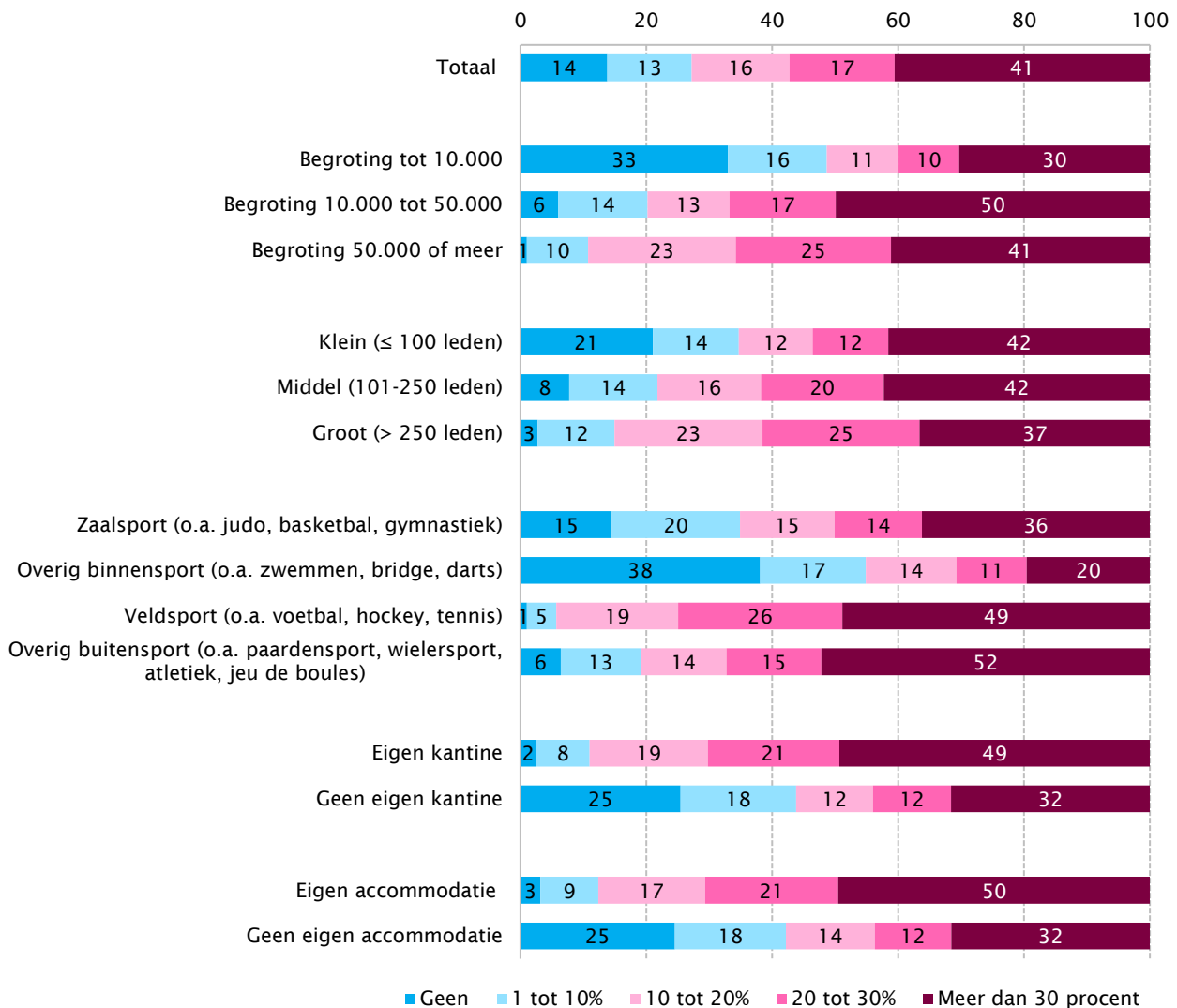
Eén op vijf verenigingen verwacht geen inkomstenderving door coronacrisis

In figuur 3.2 en 3.3 is het aandeel misgelopen inkomsten bij sluiting tot en met 28 april en tot en met juli in percentage van de begrote inkomsten voor 2020 in categorieën weergegeven. 20 procent van de verenigingen verwacht bij sluiting van de sportaccommodatie tot en met 28 april geen inkomsten mis te lopen. Dit zijn overwegend overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen, bridge, darts, 49%) verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen), 42%), verenigingen zonder eigen kantine (38%), verenigingen zonder eigen accommodatie (36%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden, 30%). Bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met juli is het aandeel verenigingen dat geen inkomstenderving verwacht licht gedaald (14%) (zie figuur 3.3). Bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met juli verwachten vier op de tien verenigingen (41%) meer dan 30 procent van de begrote inkomsten mis te lopen. Dit zijn voornamelijk overige buitensportverenigingen (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules, 52%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 49%), verenigingen met een eigen accommodatie (50%), verenigingen met een middelgrote begroting (10.000 tot 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten), 50%) en verenigingen met een eigen kantine (49%). Over het algemeen hebben verenigingen met hogere (vaste) lasten, zoals (middel)grote verenigingen (meer dan 100 leden), veldsportverenigingen, verenigingen met een eigen kantine en verenigingen met een eigen accommodatie in hogere mate te maken met inkomstenderving.

Figuur 3.2 Verwachte misgelopen inkomsten in percentage van de begrote inkomsten in categorieën bij sluiting vereniging t/m 28 april, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=2.510)

Figuur 3.3 Verwachte misgelopen inkomsten in percentage van de begrote inkomsten in categorieën bij sluiting vereniging t/m juli, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=2.605)

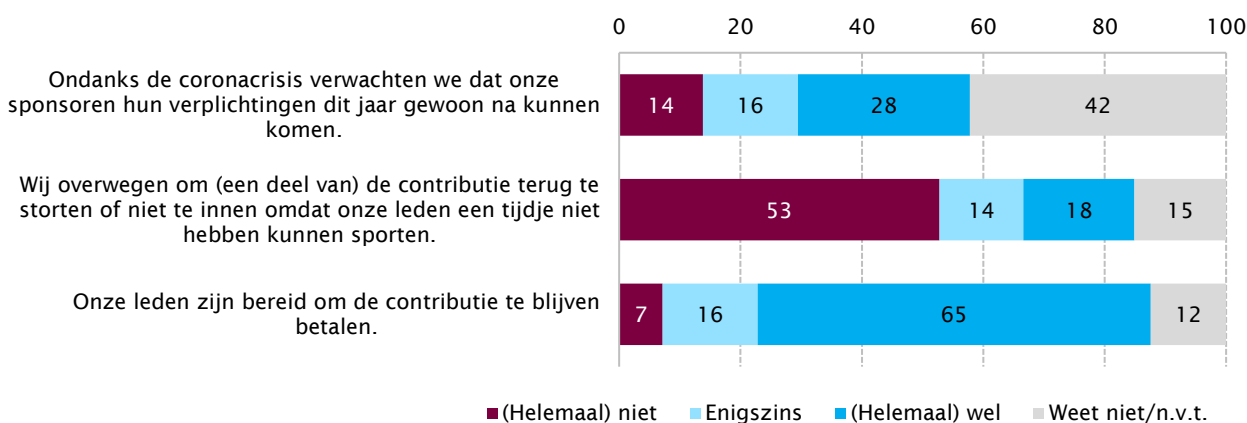
Twijfels over innen sponsorgeld en contributie

Wanneer specifiek gevraagd wordt naar de verwachte gevolgen van de coronacrisis voor de sponsoring, verwachten drie op de tien verenigingen (28%) dat sponsors hun verplichtingen dit jaar gewoon zullen nakomen (zie figuur 3.4). Eén op de tien verenigingen (14%) verwacht dit niet. Zo zegt één van deze verenigingen: “Er komen onzekere tijden aan. Wat betekent het wegvallen van de activiteiten voor sponsors?”. Ook bestaat veel onzekerheid over wat met sponsors gebeurt: “Het is wel afwachten hoe het met onze sponsors gaat. Gaan die inkomsten (deels) wegvallen?”, aldus een vereniging. Ook bestaan twijfels over of sponsorgeld nog wel geïnd kan worden. Zo zegt een vereniging: “We zitten met de sponsorfacturen in onze maag, die hebben we voorlopig maar uitgesteld”.

Daarnaast lijken verenigingen te twijfelen over wat te doen met betrekking tot het innen van de contributie. Ongeveer een vijfde van de verenigingen (18%) overweegt om (een deel van) de contributie terug te storten of niet te innen omdat leden een tijdje niet hebben kunnen sporten. De helft van de verenigingen (53%) overweegt dit niet te doen en 14 procent overweegt dit enigszins. Opvallend is dat met name veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 68%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 63%), verenigingen met een eigen kantine (62%), grote verenigingen (> 250 leden, 62%) en verenigingen met een eigen accommodatie (61%) in mindere mate

overwegen om (een deel van) de contributie terug te storten. Dit kan betekenen dat zij verwachten de contributie harder nodig te hebben om overeind te blijven dan andere verenigingen. Dat een vijfde van de verenigingen overweegt om de contributie niet volledig te innen is opvallend omdat verenigingen veel vertrouwen hebben in de bereidheid van hun leden om de contributie te blijven betalen. 7 procent van de verenigingen denkt dat hun leden niet bereid zijn om de contributie te blijven betalen. Twee derde van de verenigingen (65%) verwacht dat hun leden wel bereid zijn om de contributie te blijven betalen. Zo zegt één van deze verenigingen: “Onze leden accepteren de maatregelen en vragen daarom niet om restitutie van de contributie”. Kortom, verenigingen lijken te worstelen met het wel of niet innen van sponsorgeld en/of contributie.

Figuur 3.4 Verwachte gevolgen coronacrisis voor sponsoring en inning contributie (in procenten, n=3.256)

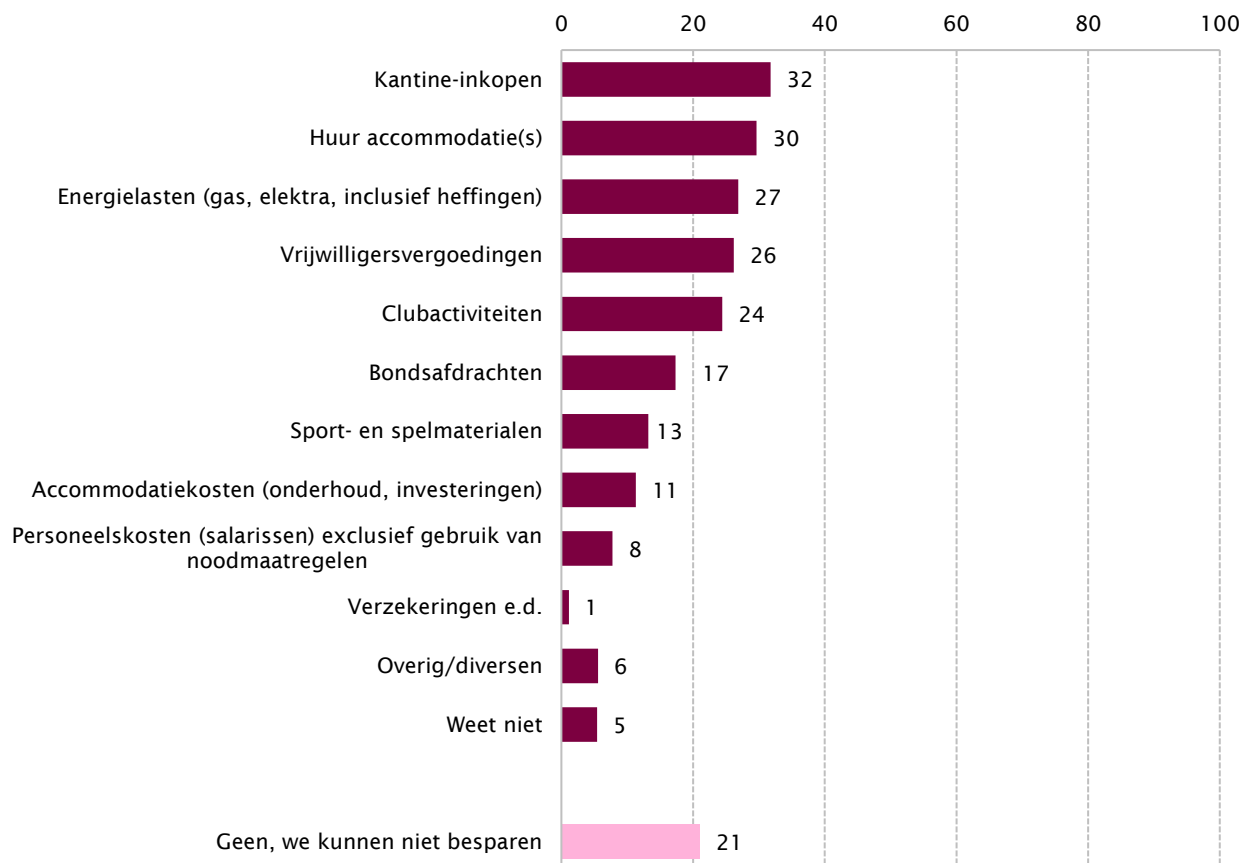

3.3 Verwachte bezuinigingsmogelijkheden

Acht op tien verenigingen in staat tot doorvoeren bezuinigingen

Het merendeel van de verenigingen in Nederland (79%) verwacht in staat te zijn om tijdens de coronacrisis bezuinigingen door te voeren. Een derde van de verenigingen verwacht te kunnen besparen op de kantine inkopen (32%) en/of de huur van de accommodatie (30%) (zie figuur 3.5). Ook energielasten (27%), vrijwilligersvergoedingen (26%) en clubactiviteiten (24%) worden veelal als bezuinigingsmogelijkheid genoemd. Ook hier zijn, door de grote diversiteit aan sportverenigingen, sterke verschillen te zien tussen typen verenigingen. Verenigingen die een (of meer) (sport)accommodatie(s) voor de sportactiviteiten huren, verwachten met name op de huur (40%), vrijwilligersvergoedingen (30%), energielasten (24%) en clubactiviteiten (25%) te kunnen besparen (niet in figuur). Verenigingen met een eigen sportaccommodatie en kantine geven met name aan te kunnen bezuinigen op de kantine-inkopen (67%), energielasten (59%), vrijwilligersvergoedingen (34%) en clubactiviteiten (29%)(niet in figuur). Eén op de vijf verenigingen (21%) geeft aan niet te kunnen besparen op hun uitgavenposten. Dit zijn met name verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen), 35%), overige binnensportverenigingen (o.a. zwemmen, bridge, darts, 34%), verenigingen zonder eigen kantine (30%), kleine verenigingen (29%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (29%).

Figuur 3.5 Uitgavenposten waar verenigingen verwachten op te kunnen bezuinigen tijdens de coronacrisis (bij beperkende maatregelen t/m 28 april of t/m juli) (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=3.256)

Totaal verwachte besparingen

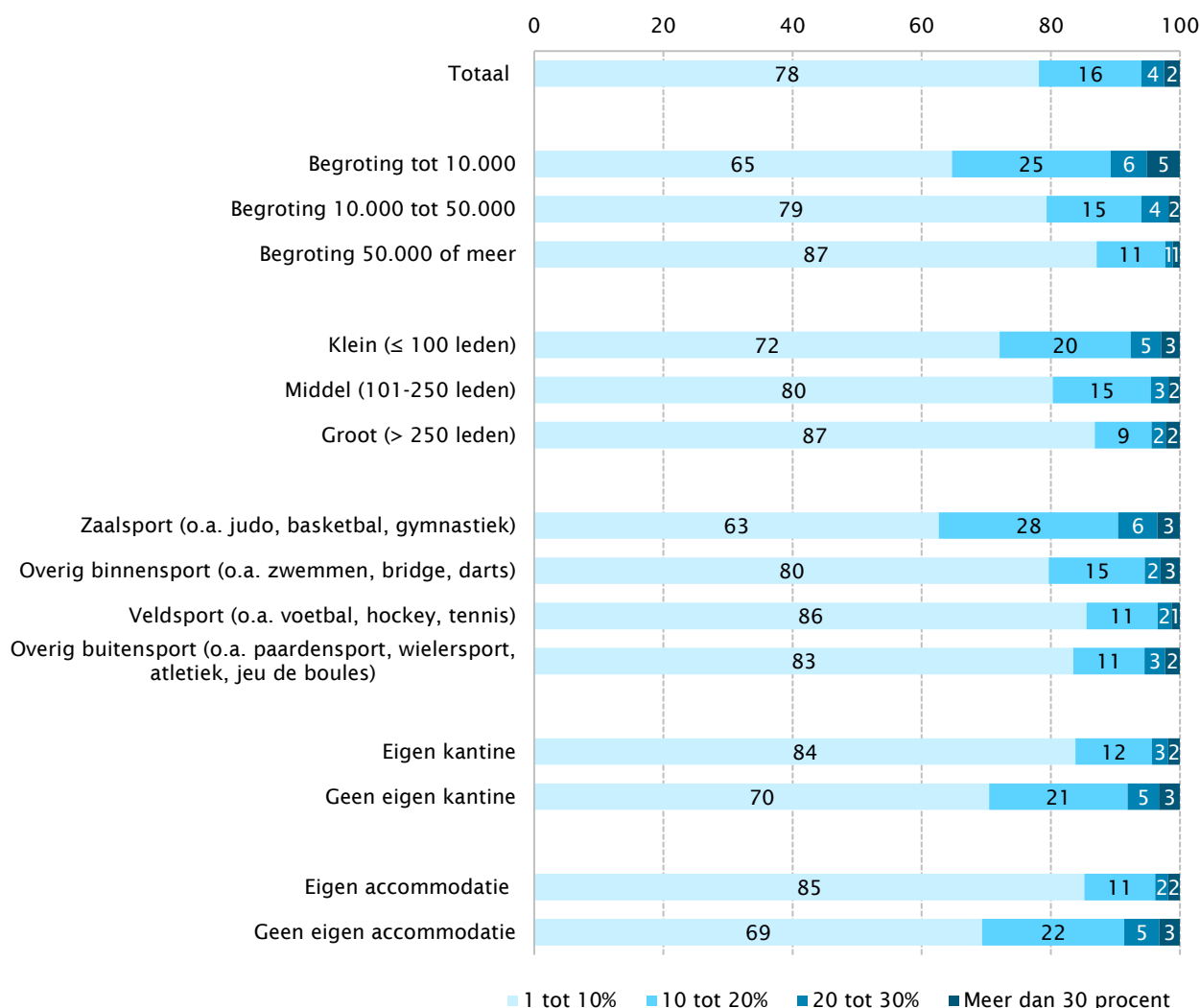
Zoals in figuur 3.5 is weergegeven, is het merendeel van de sportverenigingen in staat tot het doorvoeren van bezuinigingen gedurende de coronacrisis. Gemiddeld verwacht een vereniging bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april 4 procent van de begroting te kunnen bezuinigen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, stijgen de gemiddelde verwachte bezuinigingen naar 11 procent van de begroting. Er is weinig diversiteit naar type vereniging te zien in de mate waarin verenigingen verwachten bezuinigingen te kunnen doorvoeren. Wel wordt hierbij door verenigingen sterk aangegeven dat de bezuinigingen op dit moment onzeker zijn en afhankelijk zijn van de duur en inhoud van zowel de beperkende maatregelen als de ondersteuningsmaatregelen. Zo geeft een vereniging aan: “De besparing op de huur van de accommodaties is volledig afhankelijk van de bereidheid van de gemeente en de besparing op de bondsafdracht is afhankelijk van hoe de bond zich opstelt”. Kortom, bij verenigingen heerst veel onzekerheid over de financiële consequenties van het coronavirus.

Tabel 3.2 Gemiddelde begrote en verwachte bezuinigingen in euro's en procenten bij sluiting vereniging t/m 28 april en t/m juli, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in euro's en procenten)

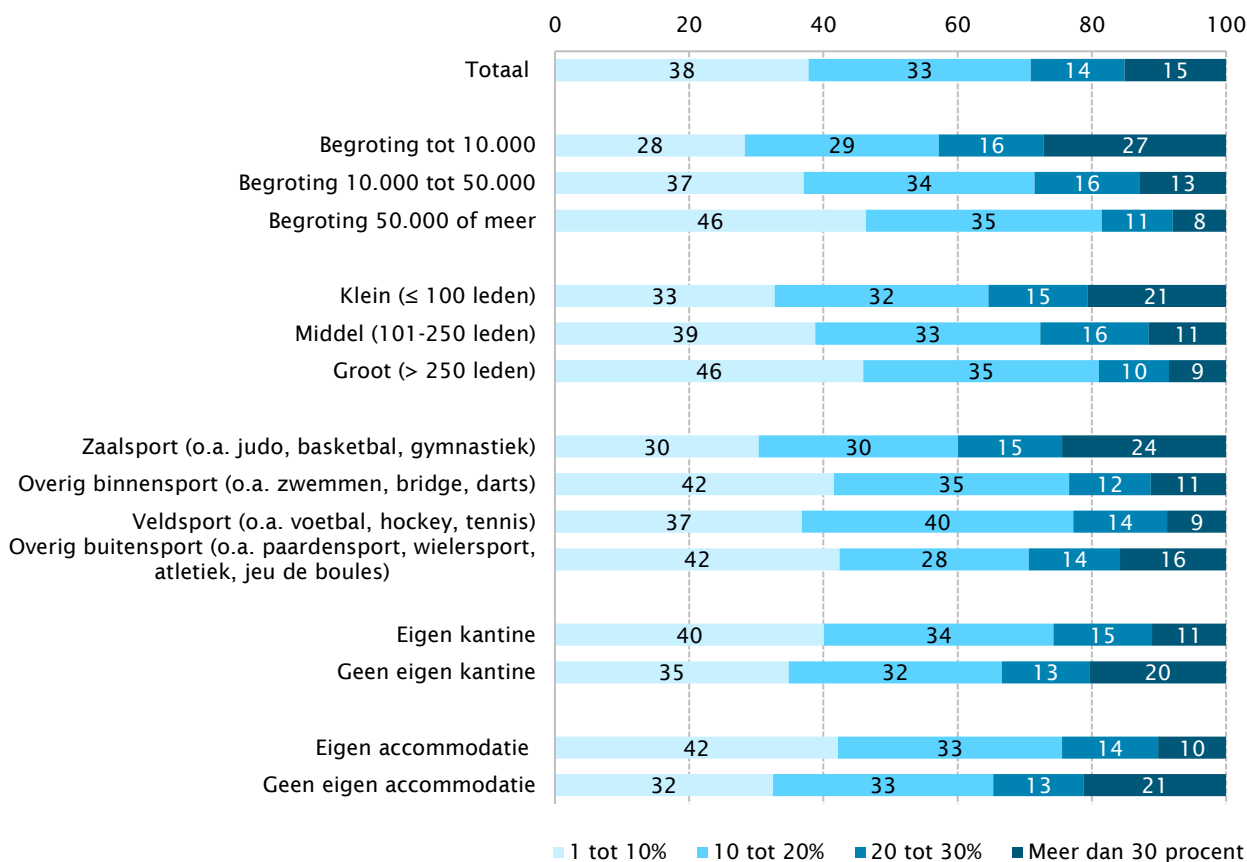
	Begrote inkomsten 2020 n=2605	Verwachte bezuinigingen	
		Bij sluiting vereniging t/m 28 april n=2683	Bij sluiting vereniging t/m juli n=2711
Totaal	66.702	2.862 (4%)	7.125 (11%)
Begroting tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen)	4.962	262 (5%)	632 (13%)
Begroting 10.000 tot 50.000 (o.a. jeu de boules, volleybal, handboogschieten)	23.212	1.270 (5%)	3.166 (14%)
Begroting 50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)	192.014	8.613 (4%)	21.461 (11%)
Klein (\leq 100 leden)	13.966	718 (5%)	1.784 (13%)
Middel (101-250 leden)	43.475	2.077 (5%)	5.570 (13%)
Groot ($>$ 250 leden)	210.906	9.288 (4%)	22.688 (11%)
Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	31.517	1.710 (5%)	3.656 (12%)
Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	16.676	794 (5%)	1.724 (10%)
Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	142.518	6.996 (5%)	17.281 (12%)
Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	66.531	2.221 (3%)	6.277 (9%)
Eigen kantine	105.402	4.818 (5%)	12.125 (12%)
Geen eigen kantine	27.157	1.064 (4%)	2.547 (9%)
Eigen accommodatie	104.251	4.387 (4%)	11.098 (11%)
Geen eigen accommodatie	28.913	1.446 (5%)	3.442 (12%)

In figuur 3.6 en 3.7 zijn de verwachte bezuinigingen bij sluiting tot en met 28 april en tot en met juli in percentage van de begrote inkomsten voor 2020 in categorieën weergegeven. Van de verenigingen die aangeven bezuinigingen te kunnen doorvoeren gedurende de coronacrisis, verwacht 22 procent van de verenigingen bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met 28 april meer dan 10 procent van de begroting aan bezuinigingen door te voeren. Dit zijn met name zaalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 37%), verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen), 36%), verenigingen zonder eigen accommodatie (30%) en verenigingen zonder eigen kantine (29%). Van de verenigingen die aangeven bezuinigingen te kunnen doorvoeren gedurende de coronacrisis, verwacht 62 procent bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met juli meer dan 10 procent van de begroting aan bezuinigingen door te voeren. Ook dit zijn voornamelijk verenigingen met een kleine begroting (tot 10.000 (o.a. biljart, bridge, kegelen), 72%), zaalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 70%), verenigingen zonder eigen accommodatie (68%) en verenigingen zonder eigen kantine (65%).

Figuur 3.6 Verwachte besparingen in percentage van de begrote inkomsten in categorieën bij sluiting vereniging t/m 28 april bij verenigingen die aangeven te kunnen besparen, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=2.090)

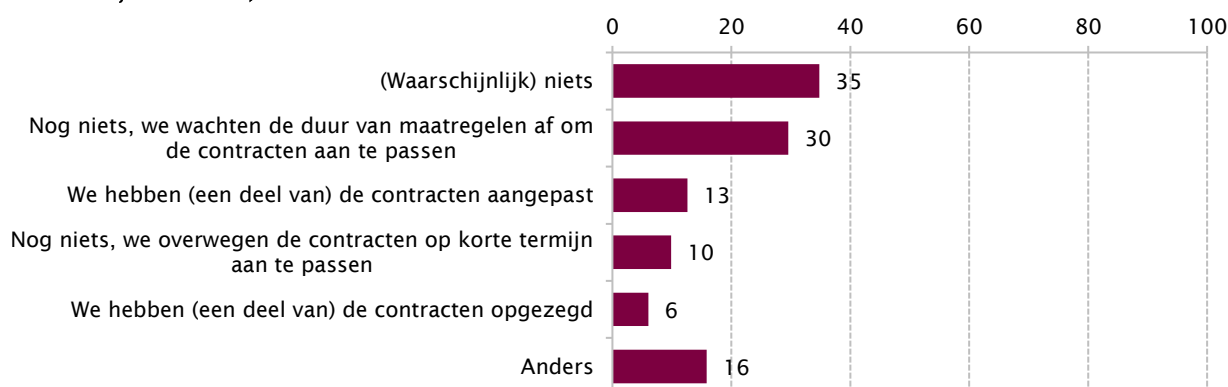
Figuur 3.7 Verwachte besparingen in percentage van de begrote inkomsten in categorieën bij sluiting vereniging tot t/m juli bij verenigingen die aangeven te kunnen besparen, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=2.183)

Gevolgen voor contracten met betaald personeel

Ongeveer zeven op de tien verenigingen (72%) geven aan dat de vereniging geen contracten met betaald personeel heeft (niet in figuur). Van de verenigingen die aangeven contracten te hebben met betaald personeel, geven de meeste verenigingen aan dat de coronacrisis (waarschijnlijk) niets betekent voor deze contracten (34%) of dat ze de duur van de maatregelen afwachten voordat ze de contracten eventueel aanpassen (29%) (zie figuur 3.8). Een klein deel van de verenigingen heeft op dit moment al (een deel van) de contracten aangepast (12%), overweegt om de contracten op korte termijn aan te passen (10%) of heeft op dit moment al (een deel van) de contracten met betaald personeel binnen de vereniging opgezegd (6%).

Figuur 3.8 Verwachte gevolgen coronacrisis voor contracten met betaald personeel (in procenten, n=1.251)

4. Ondersteuning sportverenigingen

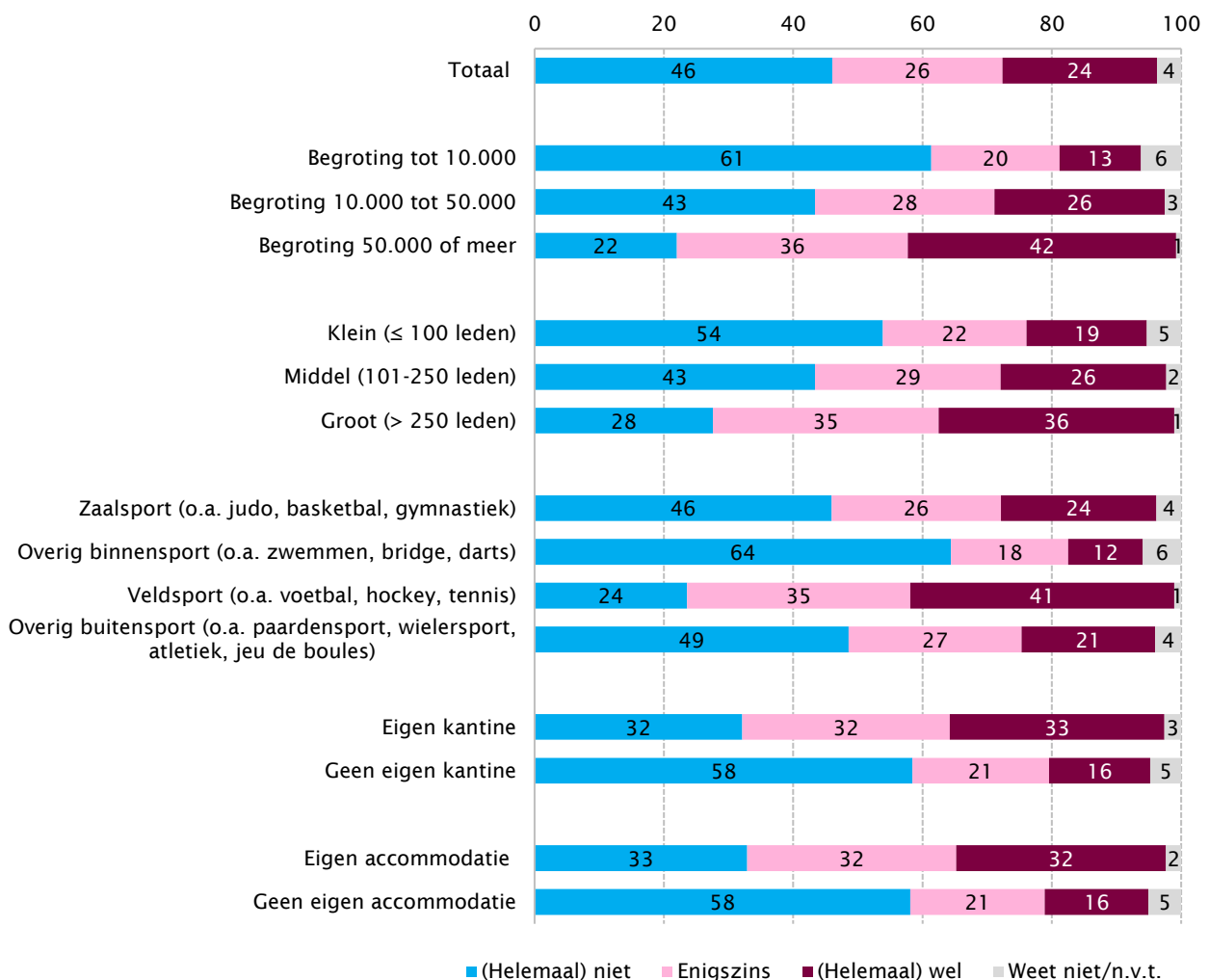
In dit hoofdstuk worden het gebruik van en de behoefte aan ondersteuningsmaatregelen door sportverenigingen in kaart gebracht. Hierbij wordt ingegaan op de noodzaak van de ondersteuningsmaatregelen, het verwachte gebruik van de noodmaatregelen van de overheid en de behoefte aan verdere ondersteuning bij sportverenigingen.

4.1 Noodzaak ondersteuningsmaatregelen

Voor kwart verenigingen noodmaatregelen essentieel om te overleven

Ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland (26%) geeft aan dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven (zie figuur 4.1). Dit zijn met name veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 41%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 42%), grote verenigingen (> 250 leden, 34%), verenigingen met een eigen kantine (33%) en verenigingen met een eigen accommodatie (32%). Daarnaast geven vier op de tien verenigingen met betaald personeel aan dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven (43%, niet in figuur).

Figuur 4.1 De mate waarin noodmaatregelen/hulp/ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven, uitgesplitst naar kenmerken vereniging (in procenten, n=3.256)

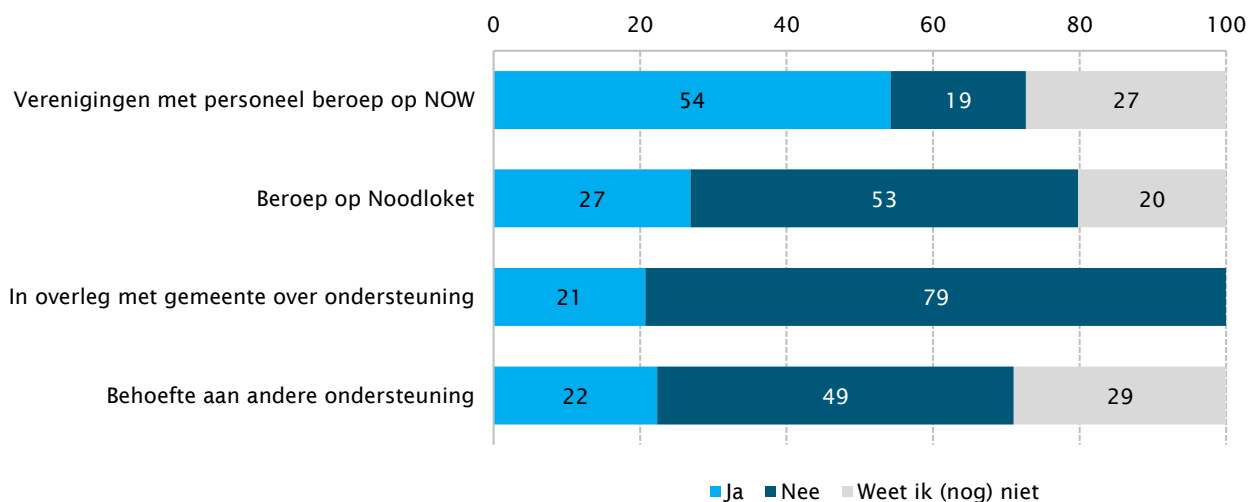

4.2 Verwacht gebruik en behoefte noodmaatregelen overheid

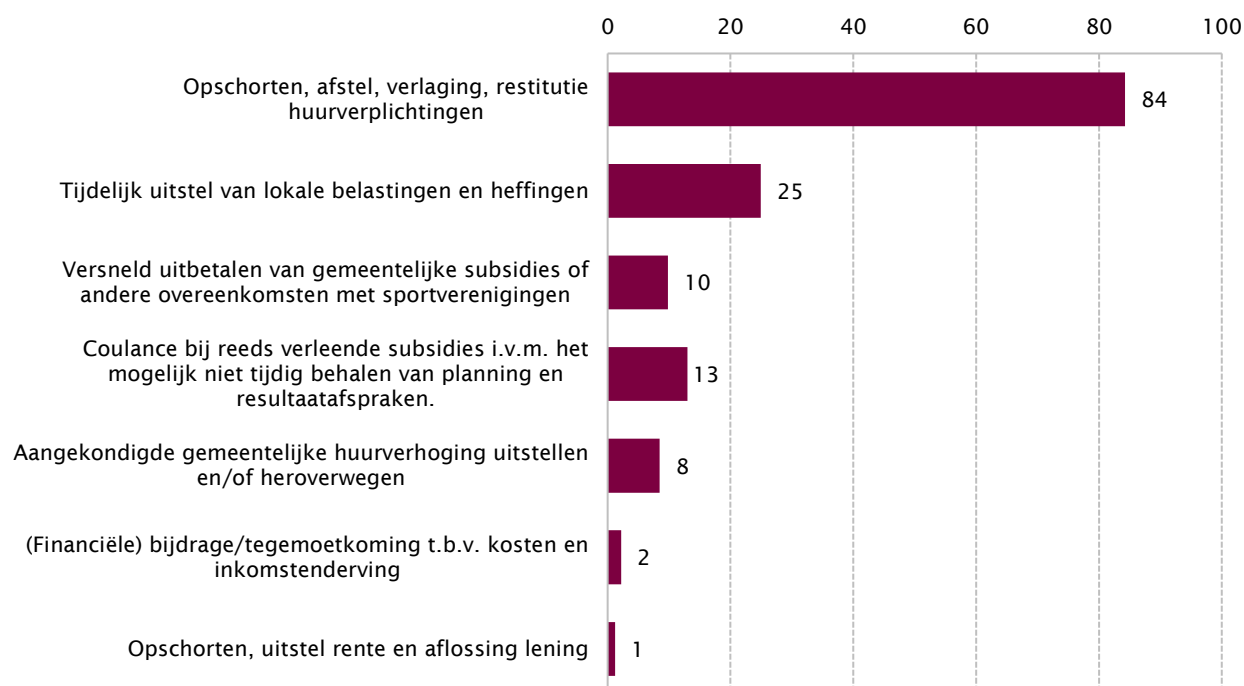
Gebruik noodmaatregelen door minderheid van de verenigingen

De overheid heeft verschillende noodmaatregelen ingevoerd (zie paragraaf 1.1). De regeling Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS) is voor ondernemers, die directe schade ondervinden van diverse kabinetsmaatregelen om het COVID-19 virus in te dammen. Gedupeerde ondernemers ontvangen tegen bepaalde voorwaarden een eenmalige tegemoetkoming van maximaal 4.000 euro om hun vaste lasten te kunnen betalen. Ongeveer één op de vier verenigingen (27%) is van plan om een beroep te doen op de TOGS. Dit zijn met name verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 68%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 66%), grote verenigingen (> 250 leden, 63%), verenigingen met een eigen kantine (47%) en verenigingen met een eigen accommodatie (45%). Ongeveer de helft van de verenigingen (53%) geeft aan geen gebruik te zullen of kunnen maken van deze regeling. Eén op de vijf verenigingen (20%) weet nog niet of ze gebruik wil maken van de TOGS. Ongeveer de helft van de verenigingen die op dit moment een arbeidsrelatie hebben met werknemers is van plan om een beroep te doen op de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) (54%). De NOW is bedoeld om werkgevers die te maken hebben met omzetverlies te compenseren. Hierdoor kunnen werkgevers hun werknemers met een vast en met een flexibel contract doorbetalen. Dit zijn over het algemeen grote verenigingen (> 250 leden, 64%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 62%), verenigingen met een eigen kantine (59%), verenigingen met een eigen accommodatie (58%), overige buitensportverenigingen (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules, 57%) en verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 61%). Een kwart van de verenigingen met een arbeidsrelatie met werknemers weet nog niet of ze gebruik wil maken van de NOW of dat ze hiervoor in aanmerking kan komen (27%). Tot slot zijn twee op de tien verenigingen (21%) in overleg met de gemeente over eventuele maatregelen, hulp of ondersteuning. Dit gaat met name over het opschorten, vrijstellen, verlagen of restitueren van huurverplichtingen (84%) (zie figuur 4.3). Verenigingen in overleg met de gemeente zijn over het algemeen verenigingen met een arbeidsrelatie met werknemers (45%), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal), 40%), grote verenigingen (> 250 leden, 40%), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis, 39%), zaalsportverenigingen (o.a. judo, basketbal, gymnastiek, 29%), verenigingen met een eigen kantine (28%) en verenigingen met een eigen accommodatie (26%). In het algemeen zijn de verenigingen die zich (ernstige) zorgen maken over de gevolgen van de coronacrisis voor de sportvereniging, vaker van plan om een beroep te doen op de noodmaatregelen.

Figuur 4.2 Verwacht gebruik en behoefte noodmaatregelen door verenigingen (in procenten, n=3.256)

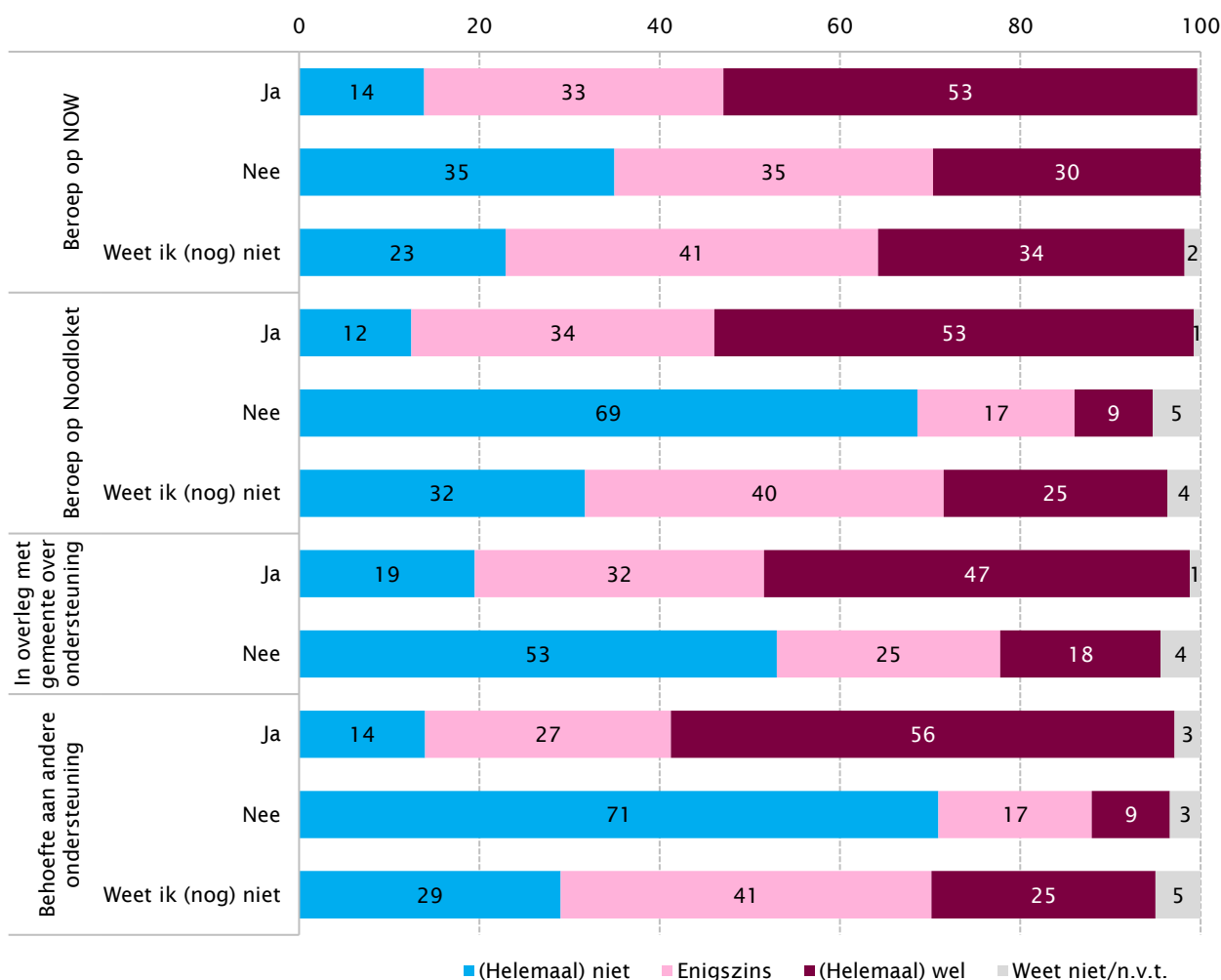
Figuur 4.3 Verenigingen in overleg met gemeente over eventuele maatregelen/hulp/ondersteuning (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=894)

Noodmaatregelen lijken op de goede plek terecht te komen

Wanneer het verwachte gebruik van de noodmaatregelen wordt afgezet tegen de mate waarin verenigingen aangeven dat de noodmaatregelen noodzakelijk zijn voor de vereniging om te overleven, lijken de noodmaatregelen voornamelijk op de goede plek terecht te komen. Zoals in figuur 4.4 is weergegeven, maken met name de verenigingen waarbij noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor het voortbestaan van de vereniging gebruik van het Noodloket (53%), de NOW (53%) en/of zijn in overleg met de gemeente over ondersteuning (47%). Toch lijken de huidige noodmaatregelen voor deze verenigingen niet voldoende te zijn. Ruim de helft van de verenigingen die aangeven dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven (56%), heeft behoefte aan andere ondersteuning van de Rijksoverheid, gemeente, sportbond of andere organisatie om de vereniging overeind te houden.

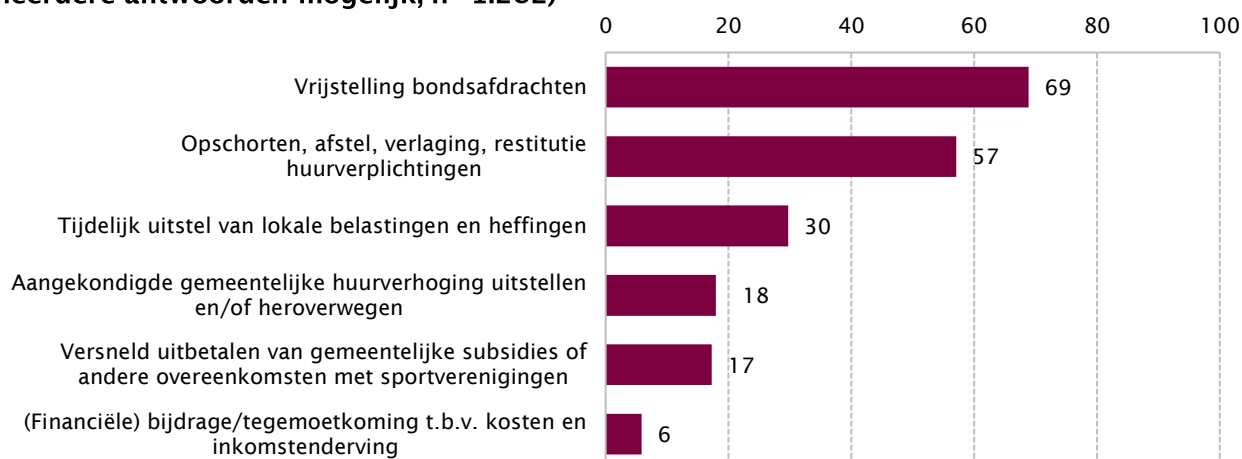
Figuur 4.4 Verwacht gebruik en behoefte noodmaatregelen door verenigingen naar de mate waarin noodmaatregelen/hulp/ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven (in procenten, n=3.256)

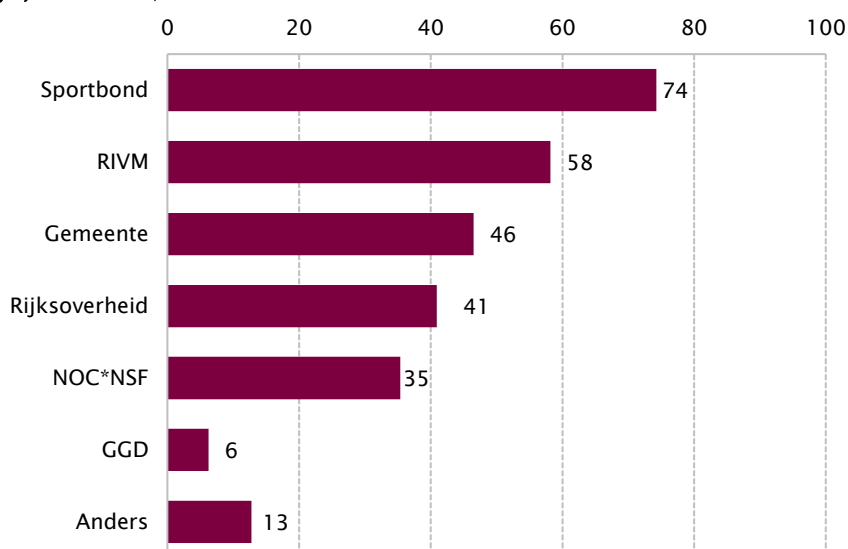
Met name behoefte aan vrijstelling bondafdrachten en opschorten huurverplichtingen

Ondanks de huidige noodmaatregelen hebben twee op de tien verenigingen behoefte aan andere ondersteuning van de Rijksoverheid, gemeente, sportbond of andere organisaties om de vereniging overeind te houden (20%). Dit zijn met name verenigingen die een arbeidsrelatie hebben met betaald personeel, veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis) en verenigingen die een (of meer) sportaccommodaties huren. Van de verenigingen die aangeven behoefte te hebben aan andere vormen van ondersteuning van de Rijksoverheid, gemeente, sportbond of andere organisaties om de vereniging overeind te houden, geven de meeste verenigingen aan behoefte te hebben aan vrijstelling van de bondsafdrachten (69%) en het opschorten, afstellen, verlagen of restitueren van huurverplichtingen (57%). Daarnaast worden tijdelijk uitstel van lokale belastingen en heffingen (30%), uitstellen of heroverwegen aangekondigde gemeentelijke huurverhoging (18%) en het versneld uitbetalen van gemeentelijke subsidies of andere overeenkomsten met sportverenigingen (17%) genoemd. Wat betreft de informatievoorziening, geven verenigingen aan met name sportbonden (74%), RIVM (58%), gemeente (46%), Rijksoverheid (41%) en NOC*NSF (35%) te raadplegen met betrekking tot de beperkende maatregelen voor de vereniging (zie figuur 4.6).

Figuur 4.5 Behoeftte aan andere vormen van ondersteuning van de rijksoverheid, gemeente, sportbond of andere organisaties om de vereniging overeind te houden (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=1.282)

Figuur 4.6 Instanties die worden geraadpleegd met betrekking tot de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus voor sportverenigingen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=3.256)

5. Conclusie en aanbevelingen

In dit afsluitende hoofdstuk volgen enkele conclusies en aanbevelingen op basis van de bevindingen ten aanzien van de gevolgen van de beperkende maatregelen in het kader van de bestrijding van het coronavirus voor de sportverenigingen in Nederland. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

5.1 Conclusie

Zorgen over binding leden/vrijwilligers en financiën

Hoewel bijna alle sportverenigingen door sluiting van de sportaccommodatie verenigingsactiviteiten missen, verschilt de verwachte impact van de coronacrisis op de sportverenigingen sterk per type vereniging vanwege de grote diversiteit aan sportverenigingen in Nederland. Vier op de tien verenigingen maken zich (ernstige) zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor de vereniging. Met name verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis), verenigingen met eigen accommodatie, grote verenigingen (> 250 leden) en verenigingen met eigen kantine maken zich zorgen. Dit zijn zowel zorgen over korte termijn gevolgen als over lange termijn gevolgen. Verenigingen maken zich met name zorgen over verlies van leden/vrijwilligers en inkomstenderving vanwege de coronacrisis. Ruim vier op de tien verenigingen verwachten minder nieuwe leden vanwege de coronacrisis en één op de vijf verenigingen verwacht dat bestaande leden hun lidmaatschap vanwege de coronacrisis gaan opzeggen. Verenigingen zijn wisselend positief over wat het niet samen kunnen sporten en elkaar fysiek treffen, betekent voor de solidariteit en het clubgevoel binnen de vereniging. Sommige verenigingen verwachten dat het clubgevoel vanwege de crisis groter wordt, terwijl andere verenigingen juist het tegendeel verwachten.

Ondanks verwachte inkomstenderving vertrouwen in veerkracht vereniging

Wat betreft de financiën verwachten zeven op de tien verenigingen dat zij bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met 28 april aan de lopende financiële verplichtingen kunnen blijven voldoen zonder gebruik te maken van noodmaatregelen. Hoewel verenigingen de consequenties van de coronacrisis voor de inkomsten op dit moment nog niet goed kunnen overzien, verwachten verenigingen bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april gemiddeld 11 procent van de begrote inkomsten voor 2020 mis te lopen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, stijgen de gemiddelde verwachte misgelopen inkomsten naar 28 procent van de begrote inkomsten voor 2020. Over het algemeen hebben verenigingen met hogere (vaste) lasten, zoals (middel)grote verenigingen (meer dan 100 leden), veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis), verenigingen met een eigen kantine en verenigingen met een eigen accommodatie in hogere mate te maken met inkomstenderving. Ongeveer één op de vijf verenigingen verwacht geen inkomstenderving door de coronacrisis. Acht op de tien verenigingen verwacht in staat te zijn om tijdens de coronacrisis bezuinigingen door te voeren. Gemiddeld verwacht een vereniging bij sluiting van de vereniging tot en met 28 april op 4 procent van de begroting te kunnen bezuinigen. Mocht de vereniging tot en met juli zijn gesloten, stijgen de gemiddelde verwachte bezuinigingen naar 11 procent van de begroting. Ondanks dat 10 procent van de verenigingen zich op de korte termijn en ruim een derde van de verenigingen zich op de langere termijn bedreigd voelt in haar voortbestaan bij sluiting van de sportaccommodaties, hebben verenigingen over het algemeen veel vertrouwen in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven. Twee op de drie verenigingen geven aan vertrouwen te hebben in de veerkracht van de vereniging om de gevolgen van de coronacrisis te overleven.

Behoeftte aan vrijstelling bondsafdrachten en opschorten huurverplichtingen

Ongeveer een kwart van de sportverenigingen in Nederland geeft aan dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn om als vereniging de coronacrisis te kunnen overleven. Dit zijn met name veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis), verenigingen met een grote begroting (50.000 of meer (o.a. golf, hockey, voetbal)), grote verenigingen (> 250 leden), verenigingen met een eigen kantine en verenigingen met een eigen accommodatie. Daarnaast geven vier op de tien verenigingen met betaald personeel aan dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven. Een minderheid van de verenigingen verwacht gebruik te maken van de noodmaatregelen van de overheid. Ongeveer één op de vier verenigingen is van plan om een beroep te doen op de TOGS, ongeveer de helft van de verenigingen die op dit moment een arbeidsrelatie hebben met werknemers is van plan om een beroep te doen op de NOW en ongeveer twee op de tien verenigingen zijn in overleg met de gemeente over eventuele maatregelen, hulp of ondersteuning. Dit gaat met name over het opschorten van huurverplichtingen. De noodmaatregelen lijken op de goede plek terecht te komen. Met name verenigingen die zeggen dat ondersteuning essentieel is voor het voortbestaan van de vereniging maken gebruik van de maatregelen of zijn in overleg met de gemeente. Toch lijken de huidige noodmaatregelen voor deze verenigingen niet voldoende te zijn. De helft van de verenigingen die aangeven dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven, heeft behoefte aan andere ondersteuning van de Rijksoverheid, gemeente, sportbond of andere organisaties om de vereniging overeind te houden. In totaliteit geven twee op de tien verenigingen in Nederland aan behoefte te hebben aan andere ondersteuning om de vereniging overeind te houden. Bij deze verenigingen gaat de meeste behoefte uit naar vrijstelling van bondsafdrachten en het opschorten of tegemoetkomen van huurverplichtingen.

5.2 Aanbevelingen

Opschorten of tegemoetkomen huurverplichtingen en vrijstelling bondsafdrachten

De huidige noodmaatregelen, hulp of ondersteuning zijn met name gericht op het financieel ondersteunen van sportverenigingen. Hoewel de huidige noodmaatregelen veelal op de goede plek terecht lijken te komen, is voor een vijfde van de verenigingen extra financiële ondersteuning gewenst. Dit zijn met name verenigingen die een arbeidsrelatie hebben met betaald personeel, veldsportverenigingen (o.a. voetbal, hockey, tennis) en verenigingen die een (of meer) sportaccommodatie(s) huren. Financiële ondersteuning van verenigingen blijkt belangrijk te zijn omdat veel verenigingen zich zorgen maken om inkomstenderving en omdat verenigingen gemiddeld bij sluiting van de sportaccommodaties tot en met juli ruim een kwart van hun begrote inkomsten voor 2020 verwachten mis te lopen. Een extra maatregel om verenigingen financieel te ondersteunen, is hen vrij te stellen van de huurverplichtingen voor de maanden april, mei en juni, de maanden waarin naar verwachting niet (volledig) gesport kan worden. Ongeveer zeven op de tien verenigingen in Nederland huren een (of meer) sportaccommodatie(s), waardoor een meerderheid van de verenigingen financieel geholpen kan worden met deze maatregel. Een andere maatregel waarmee verenigingen financieel geholpen kunnen worden, is een vrijstelling van de bondsafdrachten. Verschillende bonden hebben dit al (deels) ingevoerd of zijn hier mee bezig. Wel is van belang bij deze maatregel dat wordt gekeken naar de financiële positie van de sportbonden. Als voor deze maatregel wordt gekozen, kan, afhankelijk van de financiële positie van de bonden, steun noodzakelijk zijn zodat zij in staat zijn om af te zien van de inkomsten uit de bondsafdrachten.

Ondersteuning in ledenbinding onderhouden en wervingsactiviteiten aanpassen

Hoewel noodmaatregelen voor veel verenigingen belangrijk zijn, lijken verenigingen niet alleen gebaat bij financiële ondersteuning. Verenigingen maken zich naast inkomstenderving, zorgen over het verlies van leden en vrijwilligers vanwege de coronacrisis. Hoewel de afname en/of het behoud van leden ook al voor de coronacrisis de grootste uitdaging voor verenigingen was (Hoeijmakers en Van Kalmthout, 2019), vormen het tijdelijk niet kunnen sporten, de afgelasting van wervingsacties en mogelijke (blijvende)

veranderingen in het sportgedrag van mensen gedurende en na het coronatijdperk extra uitdagingen voor verenigingen. Het is daarom belangrijk dat verenigingen ondersteund worden in het onderhouden van de binding met hun leden, door bijvoorbeeld het aanbieden van online activiteiten, het frequent online communiceren met leden en het doen van een moreel appèl op de leden om zich voor het voortbestaan van de vereniging in te zetten. Anderzijds is het belangrijk dat wervingsacties na opening van de sportaccommodaties snel op gang komen. Dit betekent dat verenigingen ondersteund kunnen worden in aanpassing en uitvoering van de wervingsactiviteiten, zodat deze snel en op een veilige manier weer kunnen plaatsvinden wanneer de sportaccommodaties open mogen.

Verruiming NOW voor verenigingen met betaald personeel

16 procent van de verenigingen in Nederland geeft aan een arbeidsrelatie met betaald personeel te hebben. De helft van deze verenigingen maakt zich (ernstige) zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor de sportvereniging. Ook geven zij twee keer zo vaak aan als verenigingen zonder betaald personeel dat noodmaatregelen, hulp of ondersteuning essentieel zijn voor de vereniging om te overleven. Ongeveer de helft van de verenigingen met een arbeidsrelatie met betaald personeel zegt gebruik te maken van de NOW. Ruim een kwart van de verenigingen met betaald personeel weet dit nog niet. Voor verenigingen lijkt nog veel onzekerheid te bestaan of en voor welk bedrag zij in aanmerking kunnen komen voor deze regeling. Deze verenigingen zouden ondersteund kunnen worden wanneer de NOW verruimd wordt voor verenigingen die ook seizoensgebonden werknemers in dienst hebben. Ook is het voor deze verenigingen belangrijk dat meer duidelijkheid bestaat over of ze wel of niet in aanmerking kunnen komen voor de NOW.

Vervolgmeting naar impact coronacrisis en verdiepend onderzoek naar veerkracht

Als het gaat om de gevolgen van de coronacrisis voor de toekomst van de sportverenigingen in Nederland lijken twee aspecten van belang te zijn: de zwaarte van de impact van de crisis op de vereniging en de veerkracht van de organisatie, oftewel het vermogen van de vereniging om de impact van de crisis te absorberen. Dit onderzoek biedt een eerste indicatie van de impact van de crisis op de sportverenigingen in Nederland. Hoewel dit onderzoek een eerste indicatie biedt van de verwachte gevolgen van de beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus voor sportverenigingen, blijkt bij verenigingen nog veel onzekerheid te zijn. Dit komt mede doordat tijdens het onderzoek niet duidelijk was wat de duur en inhoud van de beperkende maatregelen voor sportverenigingen zijn en wat de coronacrisis gaat betekenen voor het sportgedrag als verenigingen weer open gaan. Zorgen omtrent de gevolgen van de coronacrisis hebben dan ook betrekking op zowel korte termijn als lange termijn gevolgen. Om beter zicht te krijgen op de impact van de coronacrisis op sportverenigingen is het daarom belangrijk dat een vervolgmeting plaats vindt. Dit vindt idealiter plaats wanneer meer duidelijk is over de duur en inhoud van de beperkende maatregelen gedurende dit jaar, maar ook nadat duidelijk is wat de coronacrisis betekent voor het sport- en met name het verenigingsgedrag van Nederlanders op de langere termijn. Tot slot ontbreekt inzicht in de veerkracht van sportverenigingen. Hoewel door Lucassen en Van der Roest in 2018 is geconstateerd dat de gehele populatie sportverenigingen veerkrachtig lijkt te zijn, is weinig bekend over de veerkracht van individuele verenigingen en wat maakt dat bepaalde verenigingen veerkrachtiger zijn dan andere verenigingen. Vervolgonderzoek naar de veerkracht van verenigingen in coronatijdperk is daarom wenselijk, zodat inzicht kan worden geboden in de mate waarin verenigingen in staat zijn de gevolgen van de coronacrisis te absorberen en zodat beleidsmatig de juiste ondersteuningsmaatregelen worden gevoerd en bij de juiste sportverenigingen terecht komen.

Referenties

Hoeijmakers, R. & Kalmthout, J. van (2019). *Hoe zien sportverenigingen hun toekomst? De grootste uitdagingen voor sportclubs*. Utrecht: Mulier Instituut.

Lucassen, J. & Roest, J. van der (2018). *Sportverenigingen in Nederland. Veerkrachtige verbanden voor sport*. Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

NOC*NSF (2020). *NOC*NSF zet 4 a 5 miljoen opzij voor een Coronanoodfonds Sport*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://nocnsf.nl/nocnsf-zet-4-a-5-miljoen-opzij-voor-coronanoodfonds-sport>.

Rijksoverheid (2020a). *Nieuwe maatregelen tegen verspreiding coronavirus in Nederland*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/12/nieuwe-maatregelen-tegen-verspreiding-coronavirus-in-nederland>.

Rijksoverheid (2020b). *Aanvullende maatregelen onderwijs, horeca, sport*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/15/aanvullende-maatregelen-onderwijs-horeca-sport>.

Rijksoverheid (2020c). *Coronamaatregelen verlengd tot en met dinsdag 28 maart*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/31/coronamaatregelen-verlengd-tot-en-met-dinsdag-28-april>.

Rijksoverheid (2020d). *Maatregelen corona verlengd*. Geraadpleegd op 22 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nieuws/2020/04/21/maatregelen-corona-verlengd>.

Rijksoverheid (2020e). *Vragen over Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-financiele-regelingen/overzicht-financiele-regelingen/togs>.

Rijksoverheid (2020f). *110 miljoen euro ondersteuning voor sportverenigingen*. Geraadpleegd op 4 mei 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/01/110-miljoen-euro-ondersteuning-voor-sportverenigingen>.

SWS (2020). *Banken en SWS geven sportclubs 'lucht' met uitstel van aflossingsverplichtingen*. Geraadpleegd op 10 april 2020, van <https://sws.nl/nieuws/banken-en-sws-geven-sportclubs-lucht-met-uitstel-van-aflossingsverplichtingen/>.

Bijlage 1 Achtergrondkenmerken sportverenigingen

Tabel B1.1 Verdeling responsgroep sportverenigingen naar achtergrondkenmerken (in procenten, n=3.256)

		%
Grote vereniging	T/m 100 leden	57
	101 t/m 250 leden	21
	Meer dan 250 leden	21
Beschikken over een eigen sportaccommodatie of -complex	Eigen sportaccommodatie	48
	Geen eigen sportaccommodatie	52
Beschikken over een eigen kantine	Eigen kantine	47
	Geen eigen kantine	53
Type sport	Zaalsport (o.a. judo, basketbal, gymnastiek)	24
	Overig binnensport (o.a. zwemmen, bridge, darts)	22
	Veldsport (o.a. voetbal, hockey, tennis)	21
	Overig buitensport (o.a. paardensport, wielersport, atletiek, jeu de boules)	32
Begrote inkomsten	Tot 10.000 euro	39
	10.000 tot 50.000 euro	34
	50.000 euro of groter	26

